– DIGTE
OM SPROGET

MODERSMÅL
SELSKABET
1999

- DIGTE OM SPROGET

Redigeret af
Erik Skyum-Nielsen

Modersmål-Selskabets
Årbog 1999

C. A. Reitzels Forlag A/S

– DIGTE OM SPROGET
© Forfatterne, Modersmål-Selskabet og C. A. Reitzels Forlag

Bogen er sat med Bembo
og trykt af Jørn Thomsen Offset A/S, Kolding

ÅRBOGSUDVALGET:
Gerda Thastum Leffers
Elisabet Sinding
Peder Skyum-Nielsen
Georg Søndergaard
ad hoc Arne Hermann

OMSLAG OG BILLEDER:
Kitte Fennestad MMD

REDAKTION:
Erik Skyum-Nielsen

ISBN 87-7876-164-6

INDHOLDSFORTEGNELSE

Til læseren 7

Til modersmålets pris 17

Til danskens forbedring 45

Til poesiens forsvar 73

Til alles eftertanke 97

Til undervisningsbrug 121

Beretning ved generalforsamlingen 1999 137

Modersmål-Prisen 1999 140

Til læseren

Erik Skyum-Nielsen

INDLEDNING

Hensigten med denne bog er at præsentere en række danske digte om sproget, nye såvel som ældre, og dermed demonstrere, hvordan poeter nu og førhen har gjort sig tanker om selve det materiale, der er deres – men samtidig vort fælles.

Titlen skal altså forstås dobbelt. Dels som en indholdsbeskrivelse, dels som et åbent projekt. Hvad udvalget bringer, er tekster, der sætter modersmålet i særdeleshed og sproget i almindelighed på deres dagsorden; men som det fremgår, leverer forfatterne gerne flere spørgsmål end svar, når de giver sig i kast med at digte om sproget.

Bogens opbygning

Antologiens første del, Til modersmålets pris, bringer klassiske, til dels velkendte digte om dansken, blandet med poetiske overvejelser af nyere dato. De stemmer, der høres, tilhører for klassikernes vedkommende Grundtvig, Blicher, Carl Ploug, H.C. Andersen og Edvard Lembcke. Sidstnævntes højstemte hyldest til modersmålet, "en højbaaren Jomfru, en ædel Kongebrud", kalder naturligt på sin moderne, let ironiske modsigelse, Svantes elegi om "Muddermålet". Og herefter skifter vi spor. For dette: at lovprise vort sprog, kan moderne digtere åbenbart bedst gøre ved at ære deres stolte forgængere! Som Aarestrup i sine ritorneller respektfuldt karakteriserede Ewald, Oehlenschläger, Baggesen og Grundtvig, har Rifbjerg for nylig hyldet sine personlige helte fra Brorson til Tom Kristensen. Samme ærefrygtige ærinde præger korte digte af Simon Grotrian, Peter Laugesen og Søren Ulrik Thomsen, der mindes deres poetiske forbilleder ved simpelt hen at citere dem, markeret eller skjult.

I udvalgets anden del, Til danskens forbedring, bevæger vi os fra det generelle ned i det specielle, fra det abstrakte over i det sprogligt konkrete. Her har jeg i udvælgelsen opsøgt tekster, der

artikulerer en direkte, gerne humoristisk, kritik af det danske sprog, som hvor Marianne Larsen smager på ordene "stenalder" og "bronzealder" eller Villy Sørensen leger med ord, der begynder med tr... Holdningen i denne dels digte er ofte vrængende eller ironisk, her handler det om at henlede læserens opmærksomhed på hjemlige sproglige vaner, der på et tidspunkt er blevet til uvaner, f.eks. kaldet klicheer. Punktstudierne i digtform over det danske sprog kulminerer med Ivan Malinowskis 19-foldige "Kritik af sproget" og afsluttes med J.P. Jacobsens sang "Irmelin Rose", som ganske vist på overfladen handler om en prinsesse, men som lumsk kan mistænkes for at kredse henført om navnets vellyd: klangen og egentlig kun dén.

At frembringe poesi vil altid i et eller andet omfang være at kommentere sproget. Men samtidig udgør digtets kommentar en særverden i sproget selv. Digte fremstår derfor uvægerlig som utopier i miniformat, udkast til et andet sprog eller skitser til en anden måde at have og anvende sproget på. Hvor dette poesiens selvreflekterende aspekt ytrer sig selvstændigt, taler vi om metadigtning eller poetikker: digte om det at digte.

Dem findes der masser af i ældre og nyere dansk lyrik. I antologiens tredje del, under rubrikken Til poesiens forsvar, finder læseren nogle af de bedste og mest prægnante, eller sjoveste, af Sophus Claussen, Per Højholt, Inger Christensen, Knud Sørensen, Henrik Nordbrandt, og Pia Tafdrup – for nu blot at fremhæve nogle stykker. Afsnittet rundes af med Søren Ulrik Thomsens "Politisk digt", henvendt til digtningens fjender, alle dem, der anklager poesien for eksklusivitet og ligesom ved tortur skriger: Ud med sproget!

Forholdet mellem sprog og samfund er blot én af de almene relationer, der tages op i udvalgets fjerde del, Til alles eftertanke, der breder sprogbegrebet ud til en hel vifte af sammenhænge: politisk, psykologisk, eksistentielt og filosofisk. Sprogkritikken afløses her af en søgen, hvor digterne omgås sproget som magtmiddel, som forbindelsesled mellem mennesker, som gitter mellem verden og os, eller som bærer af forestillinger om alt mellem himmel og jord. Flere steder kommenteres også mediernes indvirkning på vor sprogbrug og udtrykskapacitet – det paradoks, at

sproget kan skrumpe i en tid, hvor det ellers fyger omkring os med informationer.

Uffe Harders konklusion i det afsluttende digt: "Ordet er jeres, hvis I tager det", dækker for så vidt antologiens hensigt – om ellers man lægger til, at én af de udmærkede måder, man kan tage ordet på, er ved at citere andres, altså digternes, ord, hvor ingen bedre end disse egner sig til at bringe samtalen på gled.

På de fire antologiafsnit følger en mere praktisk del, Til undervisningsbrug. Her skifter årbogen for en stund karakter fra antologi til skolebog. Der gives råd og vink, plus alle de faktaoplysninger, der kan sikre maksimal brugsværdi for læserne og underviserne, i form af tekstoplysninger, noter og kommentarer. Endvidere tilføjes læsevejledning til undervisningsbrug – i form af ledelinjer på tværs i materialet.

Sproget som materiale

Over for et udvalg som dette kunne man meget vel rejse den indvending, at digte altid vil "handle om sproget". Hver den, der sætter sig ned og affatter en tekst og på forhånd opfatter den som et "digt", har sat sproget på dagsordenen i den forstand, at han eller hun, for en tid og på et stykke papir, har suspenderet den almindelige kommunikative orden. Kravet om funktionel henvendelse fra afsender til modtager er afløst af et ønske om at få hvem som helst til at tænke og opleve, uden at forvente nogen bestemt effekt. Hvor det for dagliglivets og mediernes omgang med sproget som hovedregel gælder, at man helst vil forstås og nødig misforstås, lever poesien af udtrykkets flertydighed og åbenhed. Digtere vil læses og høres hellere end "forstås", og tilstræber de målbevidst at formidle et særligt budskab, bliver der sjældent poesi ud af det, de laver. Brugskunst, javel, men næppe kunst.

Lyrik kan måske defineres som en sproglig praksis udført under et dobbelt blik. Digtet kigger på verden, herunder på digter og læser, men samtidig betragter digtet sproget, herunder sig selv. Digtet siger altid: "Jeg. Er. Her. Nu." og indkredser derved vilkårene, hvorunder man er et jeg, måden man eksisterer på,

måden man er til stede på, måden hvorpå man lever i tiden. Men stemmen, der siger "Jeg", tilhører også digtet, der taler på egne vegne om dét at være et digt og dermed for en tid og på et stykke papir skille sig ud fra resten af verden.

At skrive og læse lyrik er at begive sig ind i en art verbalt forsøgslaboratorium. Det er at underkaste sproget stadige afprøvninger og drive ordene og sætningerne ud til den grænse, hvor de betyder alt – eller slet ingenting. Det er at frarøve sproget dets natur, i form af dets henvendelsesfunktion, men samtidig tildele det en drømt uskyld, en art anden natur, hvormed det kan tale direkte til hjernen og hjertet, uden om blokeringer af den ene eller den anden type: sproglige og kulturelle, eller psykiske og mentale.

Mange mennesker elsker digte, denne særlige afart af sprog. De lærer dem udenad, citerer i ét væk de flotteste strofer, hænger digte op på væggen, indfletter dem i egne skriftlige udgydelser, bærer måske endda enkelte yndlingsdigte som smykker på den indvendige side af hovedet. Andre mennesker derimod hader og afskyr al lyrik. Måske fordi det berører dem ilde at blive berørt i det hele taget, måske fordi de kvier sig ved at lade sig tvinge ned i tankemæssigt tempo og over i en rytme, der mere er kroppens end just logikkens, måske fordi de føler sig utilpas ved sådan at skulle "kigge på sproget", måske fordi de generelt er dovne og derfor heller ikke gider skærpe opmærksomheden over for sproget, måske fordi de, delvis med rette, finder visse digtere temmelig krukkede og poesioplæsning direkte skabagtig. For dem er der næppe megen fornøjelse at hente i nærværende antologi, hvis tekster på samme tid gør to ting, som poesiforagtere hader: ikke nok med at teksterne alle er på vers, de er også perverse derved, at de uafladelig snakker om digtet og det sprog, det er affattet på.

Poesisproget dansk

En islandsk poet sagde engang, at der for alle de ting i verden, som man kunne tænke sig, fandtes ord på hans modersmål. Det var ret modigt sagt om et sprog, der mangler begreber for mangt og me-

get, og som pga. sprogpolitisk purisme – "hreintungustefna", den rene tunges kurs – skal oversætte alt nyt og fremmed ved kombination af hjemlige gloser. Men måske mente han bare, at det som udgangspunkt er klogest at stole på, at det, man vil udtrykke, altid kan siges, og på ens eget sprog, bare man gør sig umage.

Georg Brandes beskrev engang, hvordan han under arbejdet med at oversætte en af sine bøger til tysk var kommet til at ærgre sig over alle det danske sprogs mangler og fejl. Ordet "som" kan eksempelvis betyde både "ligesom" og "der", og "der" kan være både et relativt pronomen og et formelt subjekt. Det lille ord "at" spaltes på tysk ud i "dass" og "zu", og danske ord har det med at løbe ud i ubetonede stavelser, der alle lyder ens. Rædsomt, ikke? Og tankevækkende er det da, at bøger har det med at vokse, når de oversættes den modsatte vej, fra det kompakte, præcise tyske til det noget mageligere danske.

En anden relevant sammenligning kan drages mellem dansk og f.eks. nynorsk, som nogle, især nordmænd, anser for verdens bedste lyriksprog. Hvorfor? Jo, ordene kan ende på alt eller næsten alt, og substantiver kan bøjes med a, i og o, så selv bestemte former rimer varieret og smukt. Den går ikke på dansk!

Om dansk som sprog og som poesisprog, dets egenskaber og muligheder, kunne vi diskutere længe. Er alle sprog lige gode til alt? Hvis ja, hvordan er dansken da god til alt det, poesien skal kunne? Hvis nej, hvad er det danske sprog da særlig velegnet til?

Hvad angår det første alternativ, har vi bl.a. digterne til at demonstrere, at principielt alt lader sig sige eller skrive på dansk; digter bliver man formentlig kun, hvis man føler sig beklemt ved den herskende sprogbrug og samtidig om sproget mener, at det skam dur fint til det hele. Hvad angår det andet alternativ, så viser de bedste danske lyrikere os, at vi har et sprog, der især egner sig fremragende til at antyde, ironisere, underforstå, føje lag til lag af mulig betydning.

Findes der fællestræk, der kendetegner de mest elskede danske digtere? Er der mon noget, der under ét karakteriserer f.eks. Brorson, Grundtvig, H.C. Andersen, Johannes V. Jensen, Thøger Larsen, Klaus Rifbjerg, Benny Andersen og Inger Christensen? Det skulle da lige være, at de dels har begge armene dybt nede i

dagligsproget, dels har et kærligt-ironisk forhold til det danske sprogs karakteristiske egenskaber, såsom det ironisk afglidende, det tætte naboskab af krop og ånd, den samtidige tilstedeværelse af historiske brokker fra mange sprog, fra flere kulturer.

Sammenlignet med andre, ikke nødvendigvis fjerne sprog, er dansk overmåde åbent mht. ordimport. Vi har i perioder indoptaget tysk, engelsk, fransk og latinsk materiale i modersmålet. Det véd vi, og måske er det derfor, at digterne kun i en vis periode og til en vis grad har besunget dansk som noget ganske særligt. Nationalsproget dukker op som genstand for digterisk besyngelse så sent som i første halvdel af det 19. årh., men knap havde skjaldene skabt tekster som "Moders Navn er en himmelsk Lyd" eller "Vort Modersmaal er dejligt", før traditionen kom ud for en sproglig og mental identitetskrise – og døde ud.

Sprogets guldalder forbi

Hvordan og hvorfor kan vi indkredse ved at studere en tekst, som af æstetiske grunde ikke kom med i nærværende udvalg:

Den danske Sang er en ung, blond Pige,
der gaar og nynner i Danmarks Hus;
hun er et Barn af det havblaa Rige,
hvor Bøge lytter til Bølgers Brus.
Den danske Sang, naar den dybest klinger,
har Klang af Klokke, af Sværd og Skjold;
imod os bruser paa brede Vinger
en Sagatone fra Hedenold.

Al Sjællands Ynde og Jyllands Vælde,
de tvende Klange af blidt og haardt,
skal Sangen rumme for ret at melde
om, hvad der inderst er os og vort.
Og Tider skifter, og Sæder mildnes,
men Kunst og Kamp kræver stadig Staal:
det Alterbaal, hvor vor Sjæl skal ildnes,
det flammer hedest i Bjarkemaal.

Saa syng da, Danmark, lad Hjertet tale;
thi Hjertesproget er Vers og Sang,
og lære kan vi af Nattergale,
af Lærken over den grønneVang.
Og Blæsen suser sin vilde Vise,
og Stranden drøner sit Højtidskvad;
fra Hedens Lyng som fra Stadens Flise
skal Sangen løfte sig ung og glad.

Kai Hoffmann skrev digtet som prolog til Landssangstævnet på Det Kongelige Teater 1. juni 1924, samme år som Socialdemokratiet blev største parti. Det mærkes i sidste strofe, hvor hedens lyng og stadens flise som metaforer skal repræsentere land og by, bonde- og arbejderstand. Modsætningen findes, men den skal om ikke overvindes, så dog i det mindste overbindes poetisk: for at symbolisere både nationalstaten og folket som bæredygtige enheder må digtet eller sangen kunne rumme både det blide og det hårde, både sjællandsk og jysk. Sangen bliver kun sand, hvis den lyver og hævder, at det splittede lader sig samle pånyt.

Dog, dette er slet ikke nok. Skal den danske sang, og digtets egen sang til og om den danske sang, kunne stå for noget uden for sig selv, må nutiden forenes med historien som kvinde med mand. Og skønt sagaerne tilhører den islandske og ikke den danske litteratur, må sagatonen med, sammen med et hedensk alterbål, hvor sjælen indvies i troen på, at kunst og kamp skam stadig kræver stål. Her tænkes vel at mærke ikke på stålpenne, men på spyd og sværd. Modersmålets mobilisering kræver skrappe midler, netop fordi det fælles grundlag opleves som smuldret.

Hoffmanns digt skal redde en nationalromantisk konstruktion i krise og tvinges derfor til at overdrive overalt, hvor overdrives kan – med tøndebuldren, med hul patos, med en besjælet natur, hvor bøgetræet lytter til havet og blæsten udtrykker sig på vers og den danske friske strand kvæder som en anden oldtidsskjald, alt imens lærke og nattergal udnævnes til sangpædagoger. Hvor en forgænger som Lembcke da i det mindste tog forbehold over for sit eget billedsprog, idet han om modersmålet spurgte: Hvor-

med skal jeg ligne det og prise det i sang? dér buser Hoffmann på: Den danske Sang er ... basta.

Er der på denne baggrund noget at sige til, hvis moderne digtere har valgt en forsigtig kurs og afstår fra at besynge nationalstaten, folket, modersmålet? I hvert fald slår det én, så voldsomt begrebet om sproget skifter fra det 19. århundredes midte og frem til i dag. Dengang var sproget moders dybe stemme og faders myndige røst; samme ædle kode brugtes i vuggeviser og kampråb. Eller sproget blev opfattet som noget dybest set feminint, der lå i blodet og derfor tit kom hjerteregionen nær. I dag anses det snarere for en rent lingvistisk størrelse, som digterne møder med filosofiske spørgsmål, eller et politisk instrument, som de konfronterer med modstand på både sandhedens og de undertryktes vegne, vel vidende, at sprog ikke altid forener medlemmer af en given befolkning, men også deler dem i f.eks. klasser og køn. Var sproget før uproblematisk bærer af fælles tanker og folkets håb, opfattes det nu som bærer af falsk bevidsthed: Sproget lyver, ordene lugter, Per Hækkerup har haft dem i munden. Hvor sproget hos Carl Ploug kunne bruges til at rejse Danmarks grænsesten, gøres det at trække og overholde grænser hos det 20. årh.s digtere til noget på forhånd suspekt.

Denne holdning afspejler sig i den digteriske teknik. Det gælder nu ikke mere om blot at blive forstået, det drejer sig snarere om at antyde og stimulere fantasien. Digtene vil ikke længere lovprise sproget, de vil ud på kanten af det, eller ind til de skygger, det danner i samfund og enkeltmenneske. Nationalskjaldene berusede sig i det kollektive brus, de moderne digtere opsøger og dyrker den absolutte stilhed. Den anden natur, der gør lydhør og åben. Denne udvikling kan man beklage; men den er på den anden side mentalt og historisk et faktum. Der er digte, der ikke mere kan skrives!

I stedet laves der så andre, som udtrykker mere afdæmpede håb, mere bæredygtige utopier, først og fremmest om poesi som en vej ind gennem sprogets gitre, middel til frigørelse, psykisk og eksistentielt. Digtet kan ikke længere fremstilles som nationalt samlingspunkt og sproget ikke mere lovprises som almen, uantastet værdi, og dog afgrænses gang på gang digtet som et sted i sproget, hvor vi kan være helt alene og sammen med hvem som helst.

Til modersmålets pris

N. F. S. Grundtvig

MODERSMAALET

Moders Navn er en himmelsk Lyd,
Saa vide som Bølgen blaaner,
Moders Røst er den Spædes Fryd,
Og glæder naar Issen graaner,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Moders Røst er den Vuggesang,
Der huer os bedst af alle,
Modersmaal har en himmelsk Klang,
Naar Børnene "Moder" lalle,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Modersmaal er de Faures Sprog,
Os tryller i Ungdomstide;
Modersmaal er den Kiæres og,
Vi favne som Duer hvide,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Modersmaal var de Kongers Sprog,
Vi mindes med Fryd og hædre;
Modersmaal var de Kæmpers og,
Vi kalde med Stolthed Fædre,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Modersmaal er det Kraftens Ord,
Som lever i Folkemunde,
Som det elskes i Syd og Nord,
Saa sjunges der sødt i Lunde,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Modersmaal er det Rosenbaand,
Som Store og Smaa omslynger.
I det lever kun Fædres Aand
Og deri kun Hjertet gynger,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Modersmaal er vort Hjertesprog,
Kun løs er al fremmed Tale.
Det alene i Mund og Bog
Kan vække et Folk af Dvale.
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Modersmaalet ved Øresund
Og trindt i de grønne Lunde,
Deilig klinger i allen Stund,
Men deiligst i Pigemunde,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Modersmaalet i Danevang
Er Fædrenes Kæmpevise,
Høre vi den i Pigesang,
Da trykke vi Langbeen Rise,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Bort da flyve med Vildgiæs graa
Hvad Mund har fra Moder stjaalet,
Synger for os, I Piger smaa!
Saa prise vi Modersmaalet,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Skjalde krandses om Land for Sang
Men Ingen saa godt som Hjarne
Mildt som Skjalde i Danevang
Af Piger ved Høi og Arne.
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Derfor lægge af Hjertensgrund
Vi Alle, som Aanden lyde,
Tusind Viser i Pigemund,
Som monne sig mildt tilbyde,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Tusind Viser om Folk og Drot,
Om Venner ad Fædrelandet,
Tusind Viser om Stort og Smaat,
Af Smil og af Taarer blandet,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Tusind Viser om Moder sød,
Den liflige Dannekvinde,
Og om Hvilen i Moderskiød,
Som aldrig os gaaer af Minde,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Tusind Viser om Kys og Klap,
Saa mange, som det skal være,
Som kan synges for Moder skrap
Af Døttre i Dyd og Ære.
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Kys dem kiærlig, I Piger smaa!
Saa favne dem Ungersvende,
Roes de høste paa Bølgen blaa,
Og blomstre ved Agerende,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Da og klinger i Chor med Staal,
Paa Valen, i Mark og Enge,
Liflig Pigernes Modersmaal
I deiligste Vang og Vænge.
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Da og klinger i Aftenstund,
Paa Sø mellem Bøgeskove,
Skjaldens Vise fra Pigemund
Og ønsker ham sødt at sove,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Yndig seiler da Skjaldens Kvad
Med Bør over Tidens Bølger,
Yndig stiger af Tonebad
Den Roes, som med Visen følger,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Længe leve i Danevang
Smaapigernes Maal det søde!
Op det stande i Pigesang
Hvad Godt der i Danmark døde,
Sødt i Lyst og sødt i Nød,
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet!

Steen Steensen Blicher

Mit Modersmaal

Du dyrebare Tolk for mine Tanker,
Hver Blomst, jeg i min Billedverden sanker,
Du planter om, og ud paa Danevang.
Hvad lønligt Phantasien maler,
Med tusind Tunger Du udtaler;
Et Suk omskaber Du til Sang.

Hvad sig i Løndom i min Sjæl bevæged',
Hvad der staaer i mit tause Hjerte præged',
Det stemplede Du til en gangbar Mynt.
Hvad jeg igjennem Mørket haver skimtet,
Hvad til mig huldt fra Nattehimlen glimted';
Det haver Du for Dagens Børn forkyndt.

Hvad dunkelt dybt i Sjælen gløder,
Du, som et Lys til Verden føder;
Først giver Fostret Du sit Liv -
Et Frøe, skjult under Vinterlagen,
Som Blomst det kommer frem for Dagen
Ved Foraarssolens milde "Bliv!"

Min Moders Maal! de første Toner søde,
Der Barneøret i sin Vugge møde,
Saa blødt og lifligt som en Englerøst!
Saa ømt, saa bøieligt, som Barnets Hjerte,
Før det blier hærdet under Sorg og Smerte,
Og banker stærkt, men vildt i Mandens Bryst.

Min Faders Maal! hiin faste Alvorsstemme;
Hvadenten Drengens Lyster den skal tæmme,
Hvadeller vække, styrke Ynglingsmod -
Som Tordendrøn, naar Manden gaaer i Slaget,
Den ruller vældigt gjennem Vaabenbraget,
Til Kamp og Sejr den hærder Haand og Fod.

Mit danske Maal! naar Døden har min Tunge
For evig bundet, Slægt paa Slægt vil sjunge,
Hvad jeg har digtet mangen stille Nat.
De danske Viser, jeg ved Lampen kvæder,
Fremkalde søde Taarer, milde Glæder,
Naar Skjalden længst har Livets Land forladt.

Carl Ploug

Den danske Sang

Liflig fløjte Vælsklands Nattergale,
Galliens Hane vækker Kampens Mod,
Strengen bæver i Castiliens Dale,
Og i Tonen flammer Sydens Blod;
Over Dæk som under Kirkens Bue
Bruser Britens Røst med Orgelklang,
Og, som der er Kraft i Rhinens Drue,
Er der Styrke i den tydske Sang.

Tro dog, Fremmede, ej, at i Norden
Livet gisper stumt og sløvt og mat;
Tro ej, Hjertet stivner her som Jorden,
Hvorpaa Vintren har sit Snetelt sat!
Tro ej, Tanken her sit Udtryk savner!
Tro ej, Aanden er i Bøjle lagt!
Tro ej, Du kan puste bort som Avner
Nordens Mænd med dine Lungers Magt!

Nej, der banker i vort Bryst en Stræben
Frem mod Livets frie Højdepunkt,
Og der ruller os et Kvad fra Læben,
Som vort Hjerte foraarsvarmt og ungt;
Sødt som Pigemundens Elskovsgave,
Blødt som Bølgens Leg i skovdækt Bugt,
Dybt som Vaabengny fra Kæmpegrave,
Stolt og kjækt som vore Tankers Flugt.

Kling da, Nordens Toner, over Vangen!
Mød de fremmede kun uden Sky!
Mal den Storhed, som er længst forgangen!
Varsl om den, der fødes skal af ny!
Lyd som vor betrængte Moders Klage!
Fa'r hver hendes Søn til Marv og Ben!
Kald os vore Fædres Kraft tilbage,
Mens vi rejse Danmarks Grændsesten!

H. C. Andersen

Danmark, mit Fædreland

I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme,
Der har jeg Rod, derfra min Verden gaaer.
Du danske Sprog, Du er min Moders Stemme,
Saa sødt velsignet Du mit Hjerte naaer.
Du danske friske Strand,
Hvor Oldtids Kjæmpegrave
Staae mellem Æblegaard og Humlehave,
Dig elsker jeg! – Danmark, mit Fædreland!

Hvor reder Sommeren vel Blomstersengen
Meer rigt end her, ned til den aabne Strand?
Hvor staaer Fuldmaanen over Kløver-Engen
Saa deilig, som i Bøgens Fædreland?
Du danske friske Strand,
Hvor Danebrogen vaier, –
Gud gav os den – Gud giv den bedste Seier!
Dig elsker jeg! – Danmark, mit Fædreland!

Engang Du Herre var i hele Norden,
Bød over England – nu Du kaldes svag,
Et lille Land, – og dog saa vidt om Jorden
End høres Danskens Sang og Meiselslag.
Du danske friske Strand, –
Plovjernet Guldhorn finder. –
Gud giv Dig Fremtid, som han gav Dig Minder,
Dig elsker jeg! – Danmark, mit Fædreland!

Du Land, hvor jeg blev født, hvor jeg har hjemme,
Hvor jeg har Rod, hvorfra min Verden gaaer,
Hvor Sproget er min Moders bløde Stemme,
Og som en sød Musik mit Hjerte naaer.
Du danske friske Strand
Med vilde Svaners Rede,
I grønne Øer, mit Hjertes Hjem hernede,
Dig elsker jeg! – Danmark, mit Fædreland!

Edvard Lembcke

Vort Modersmaal

Vort Modersmaal er dejligt; det har saa mild en Klang;
hvormed skal jeg ligne det og prise det i Sang?
en højbaaren Jomfru, en ædel Kongebrud,
og hun er saa ung, og saa yndig ser hun ud!

Hun lægger os paa Læben hvert godt og kraftigt Ord
til Elskovs sagte Bønner, til Sejrens stolte Kor;
er Hjertet trangt af Sorgen, og svulmer det af Lyst,
hun skænker os Tonen, som lette kan vort Bryst.

Og om i Øst og Vest vi har sværmet og søgt
de svundne Tiders Visdom, de fjerne Landes Kløgt,
hun lokker og hun drager, vi følge hendes Bud;
for hun er saa ung, og saa yndig ser hun ud.

De Fremmede, de tænkte at volde hende Sorg;
de bød hende Trældom i hendes egen Borg;
men just som de mente, hun var i Baand og Bast,
da lo hun saa hjertelig, at alle Lænker brast.

Og alle de Skjalde, hun skænked Ordets Magt,
de blev om hendes Sæde en stærk og trofast Vagt;
hver Sang, som Folket kender og lytter til med Lyst,
den blev en Ring i Brynjen, som dækker hendes Bryst.

Hver kraftig Skæmt, der lokker om Læben frem et Smil,
den blev i hendes Kogger en hvas og vinget Pil;
hvert Ord, der kom fra Hjertet, og som til Hjertet naar,
det blev en Sten i Muren, der hegner hendes Gaard.

Og Aarene rulle og skiftes om paa Jord,
og vore Navne glemmes som Sne, der faldt ifjor,
og Slægt efter Slægt segner hen paa Nornens Bud;
men hun er saa ung, og saa yndig ser hun ud!

Benny Andersen

MUDDERMÅLET

Vort muddermål er hæsligt. Det har så fæl en klang.
Hvormed skal jeg ligne og prise det i sang?
En halvgammel ludder med rød og svampet tud,
men hun er så gæv og hun holder stadig ud.

Hun lægger os på læben hvert galt og grødet ord
til elskovs hæse stønnen, til festens drukne kor.
Er hjertet trangt af sorgen og svulmer det af lyst,
hun skænker os bøvset som lette kan vort bryst.

Og om i øst og vest vi har sværmet og søgt
de nye tiders visdom, de svundne landes kløgt,
hun lokker og hun drager, vi følger hendes bud.
Hun er en gammel ludder og holder stadig ud.

De fremmede der prøver at lære hendes sprog,
de synes det lyder som havregrød i kog.
Og hver gang de prøver at magte hendes mål,
da ler hun så hjerteløst og siger bare: skål!

Og alle de skjalde hun skænked ordets magt,
de herser kækt med sproget, men savner stærkt kontakt.
Hver sang som folket kender og lytter til med lyst
er mest på tysk og engelsk og fra den spanske kyst.

Hver vandet vits der lokker på læben frem et grin,
dem kan hun, selv i søvne, de første tolv dusin.
Hvert grynt der kom fra maven og som til maven går
er tonen i vort sprog gennem flere tusind år.

Og ordene falmer og skiftes om med ord,
og dialekter glemmes som sne der faldt i fjor;
og sprog efter sprog segner hen som stjerneskud,
men hun er så gæv og hun holder stadig ud.

Christian Wilster

Ludvig Holberg

Før var der knap skreven paa dansk en Bog,
Som ret kunde Hjerterne hue,
Kun Eventyr, brugbart i Kakkelovnskrog,
Kun Vise til Spinderskens Stue.

Hver Mand, som med Kløgt gik i Lærdom til Bund,
Latin paa Papiret kun malte,
Med Fruerne Fransk, og Tydsk med sin Hund,
Og Dansk med sin Tjener han talte.

Da seiled et Skib fra Bergens Fjord,
En kostelig ladet Snekke;
Thi Ludvig Holberg var der ombord,
Han stirred saa vide fra Dække.

Og Øiet opdager ved Øresunds Kyst
De Taarne, som kneise mod Himmel,
Da banker hans Hjerte af heftig Lyst
At skue Axelstads Vrimmel.

Og snildt han seer paa det brogede Spil,
Smiil funkler i Øinenes Lue;
Nu! der skal en dygtig Lugekniv til,
Det Ukrud i Vexten at kue.

Von Thybo kneiser jo strunk som et Siv,
Hvad om han sig bøiede noget!
Magistren om Pavens Skjeg ypper Kiv,
Og er baade skimlet og kroget.

Sjeur Herman pudser paa Folk og Land,
Hvad om han polered sin Kande,
Og hvad om Hans Frandsen fik hjemme Forstand,
Og skaante de fremmede Lande!

Og Holberg sin mandige Røst oplod
Om Daarernes Lader og Fagter,
Saa levende som de gik og stod
Med Ansigt, med Tale og Dragter.

Som rensende Stormvind hans Tale klang,
Til Solskin i kommende Dage:
Indsmuglede Noder som Græshopper sprang
Den Vei, de var komne, tilbage.

Vel føres fra fremmede Lande herhid
Ret meget, hvorved vi oplives,
Men Latter, saa sund som ved Holbergs Vid,
Kan ikke med Posten forskrives.

Han lærte de Danske, at Dansken er fød,
At Tale med Fædrenes Tunge,
Thi hiemmebrygt var jo den herlige Mjød,
Som styrkede Hjerte og Lunge.

Og Tanken nu fløi fra sit taagede Skjul,
Behøved om Ord ei at lede,
Ret som naar til Sang opvaagner en Fugl,
Naar Morgensol hilser dens Rede.

Saalænge som derfor med Liv og med Aand
Den Danske kan synge i Lunden;
Saalænge som ikke hans Smilebaand
Af Moden i Knude er bunden;

Saalænge en Draabe gammeldags Blod
Kan Vei gjennem Aarerne finde;
Saalænge som Bøgen ved Sorøe slaaer Rod,
Skal leve vor Holbergs Minde.

Klaus Rifbjerg

BRORSON

op al den ting
som han har gjort
hans herlighed at prise
det mindste han
har skabt er stort

sign. gud

OEHLENSCHLÄGER, ADAM

man har altid haft travlt med at hindre
hans stjerne i at tindre
for det er en dansk nationalsport
at gøre store folk mindre

KRISTENSEN, TOM

de fine hænder
den sprøde stemme
og en frygtsom vildskab

der gik helt til kanten
kanten af servanten
hvor glasset stod

fuldt af hudløs nøgternhed
og skønne digte
skabt af angst og mod

Emil Aarestrup

EWALD

Paa Sengen skrev du det, med Taarer tunge,
Men Poesien greb dit Digt, og sagde:
Det er det bedste af den danske Tunge.

OEHLENSCHLÄGER

Fra den Tid Skjalde sang til Slagets Torden,
Blev intet Drapa reist om Heltemodet
Meer gjenlydvækkende end dit i Norden.

BAGGESEN

Du lyrisk smidige! du giftig stærke
Du Rimets musikalske Klapperslange,
Hvem skulde ei din Trylleskiønhed mærke?

GRUNDTVIG

Jeg kan ei skjære Runerne saa hvasse,
At de paa dig, som du det vel fortjener,
Og paa din store Bautasteen kan passe.

Og alle I, som senere har sjunget
Saavidt som Danmark høines rundt og tunget
I er af hines Qvad kun Efterrunget.

Simon Grotrian

HJEM-V

Den vilde Valravn höit i Masten synger:
O at være en høne, tumle sig ind i sit Fødeland
hvor saltengen drejer sig grøn-graa vaad
Hvor Sangersken bygger Og quiddrende røber sin Rede!

Per Højholt

& EWALD

Derfor sveder stenene i juni: en vag forskel
mellem luften og den kolde jord
de stikker i påtvinger dem et sprog af tårer
som var de sjæle i kval under en
åndsforladt himmel, grædende kondensvand,
eller ældre engles isser
svedperlende i en voldsom anstrengelse
for at vride sig op
og på lunet de jordslåede vinger i solbrisen.
(Ved daglig færdsel her
på brolægningen er det år ud og år ind
lykkedes mig at holde samtlige engle nede,
til nu, ak! For ingen ved bedre end jeg
at jeg en skøn morgen vil åbne døren
og se alle sten i indkørslen lette, store som små,
og flyve hjem til gud, han til hvis
himmel veje ikke hænger på træerne).

Per Højholt

& BLICHER

Snublende gennem våd lyng med en kæp i øret
og en i hånden og hunden langt forude, puffende
til en rød fluesvamp, stirrer han nærsynet
op i de øsende skyer, udforsket af lyn, plaget
og fortryllet, som var de idéer (hvad en klatøjet
Teste senere hen påstod, skønt han foretrak glimt
af faktiske hændelser) men vor mand i regnen
slåes af denne tanke som af et nyt lyn, så heden
blåner og hunden nu piber ved hans kolde knæ
og vers! Vers begynder at blinke og græde i ham,
røde og faste som svampe, udslagne sole i den
bitre lyng og det hujende vejr han trives så vel
ved, som han her haster af sted med frakken våd
og allerede så småt har indledt drømmen om
pennen, det distinkte blæk og kammerets vindstille.

Peter Laugesen

FREDERIKSBERG

Sidder med en bajer på en bænk i Dans kvarter,
den slags gør man ellers ikke meget her.
De fine træer, nøgne som i Tages bog,
står ned langs Alleen som et bumletog
på vej mod grønt, men Dan er væk,
og jeg er også bare her på træk.

Benny Andersen

I BEGYNDELSEN

I begyndelsen var isen
derpå kom indvandrerne
de første jægere sydfra
det var tider dengang
kneb det med rensdyrsteg
tog man til takke med østers

Da danerne blev trætte af at bo i Sverige
flyttede de meget passende til Danmark
og sådan er det gået slag i slag
lige siden

De ankom til fods
til hest
til søs
men det gælder dem alle
kyndige købmænd og stoute stenhuggere
gæve gøglere og hårdføre håndværkere
aktive arkitekter og ledige lejesoldater:
de var med til at danne Danmark

Mange kom af egen drift
mens andre var blevet drevet på flugt
eller simpelthen deporteret hertil
men det gælder dem alle
franske huguenotter og russiske jøder
hollandske gartnere på Amager
polske roearbejdere på Lolland
kartoffeltyskerne i Jylland:
de var med til at danne Danmark

Og navnene lever videre
navnene bag stavnsbåndets ophævelse
Reventlow og Moltke
Grundlovens stiftere
Lehmann og Monrad
Tscherning og Andræ
gode gamle indvandrernavne
De første danske socialister
pionererne Pio og Brix
gode gamle indvandrernavne som
efterhånden lyder ganske danske

At Jylland i vore dage ikke
ligger hen som en ørken
har på en ejendommelig
men meget dansk måde
noget at gøre med Dalgas Boulevard

Danske forfattere
har navne som Jacobsen
Andersen og Jensen
Kristensen og Jæger
men også navne som Oehlenschlæger
Pontoppidan
Paludan
Panduro
uanset navnet
blev dansk mere dansk
for hver linje de skrev

I begyndelsen var isen
derpå kom vi indvandrere
fra alle verdenshjørner
vi ryddede og dyrkede
pløjede og plejede
byggede og bryggede
splejsede og svejsede
vi trodsede og tabte
vi rejste os og skabte
et land som er en gnalling
på det store verdenskort
med knap en promille af klodens milliarder
og dog med et ret anseligt ry
for fred og fordragelighed
omsorg og opfindsomhed
hensyn og humor
som gir folk i fjerne lande milde øjne

Og Danmarkshistorien er langtfra forbi
trods indvandrerstop
har vi noget at se frem til:
hvilke nye navne vil om tyve tredive år
lyde lige så fortroligt danske
som Meyer og Passer
Utzon og Borge
Schmeichel og Schade gør i dag?

I begyndelsen var isen
men den er smeltet forlængst
nu er det os der er her
og fremtiden begynder lige nu.

Søren Ulrik Thomsen

DANSK DIGT

Det er aften
og sjælen gynger.
Vidste du det?
Det er huset, der synger.

Vidste du det?
himlene vugger.
Efterår er det,
jorden sukker.

Havet er søvnløst,
ternerne vender.
Vidste du det?
Markerne brænder.

Til danskens forbedring

Ivan Malinowski

KRITIK AF KUNSTEN AT OVERSÆTTE

Da jeg oversatte stykket 'Moderen'
Søgte at anbringe ordene lige så renligt
Som mesteren og hverken
Trække fra eller lægge til men udelukkende
Formidle glæden behaget morskaben
Og den store vrede; herunder gang på gang
Gik i stå ved ordet 'Suppe'
Og grundede over hvad det nu kan hedde
På dansk, sagde jeg
Til mig selv: selv her og nu
Er dette forståeligt. Jeg undlod
At oversætte

Sigfred Pedersen

SPROGFORBISTRING

Pacificeringen af Japan indledes med, at man sletter Ordet "Krig" i det japanske Sprog

18.9.1945

Nu er Fredens Kolumbus-Æg endelig fundet:
Man sletter blot Glosen "Krig" af Sproget.
Saa er det "at slaas" ikke noget man si'er,
men kun noget, man gør. – Det var altid noget!

Metoden bør prompte forsøges herhjemme.
– Naturligvis maa den først fordanskes.
Vi har i hvert Fald een enkelt Glose,
som misbruges og uophørligt forvanskes.

Det er den lille uskyldige Glose: "Ansvar".
Den lader vi ganske simpelthen ligge.
– Hvad er et Ansvar? Hvordan mon det føles?
Hvem har et Ansvar? Og hvem har det ikke?

Ansvaret er hjemløst i alle Lejre.
Ingen kender det. Man løber fra det.
En flytter det opad, en anden nedad.
Alle frygter det. Ingen vil ha' det.

Ordet Ansvar forvolder en vild Panik.
Over hele Landet gaar Skalpejagten:
Hvem ta'r Ansvaret foran en Embedsmandsdomstol?
Hvem tog Ansvaret for Kominternpagten?

Regeringens Ansvar? – O, ansvarsløs Snak.
Man vil bare slaa politiske Skærver!
Man hænger en sølle Frikorpsmand op.
Han lod sig hverve. – Men hvem var hans Hverver?

At følge en højere Ordre..... Uha!
Det er strafbart at handle efter Befaling.
Thi den, der befalede, var under Tvang.
Den Usling, der adlød, faar nu sin Betaling.

Nej, stryg den uartige Glose "Ansvar".
Den er slet ikke dansk. Naar den først er forsvundet,
da maa hver Mand handle pr. Konduite,
og naar man saa vidt, er en hel Del vundet!

Marianne Larsen

ALDRE

det hedder stenalderen
så folk kun sten i de dage
og i jernalderen kun jern
var der kun bronze for mennesker
at røre ved i bronzealderen?
jeg spørger
jeg lever i maskin- og industrialderen
og ser kun
hører kun
maskiner og industri

Erik Knudsen

gamle dage, det ord HÅB, i alle mulige anretninger,
stuvet, kogt, stegt, flamberet – modsigelser er håb,
håb produceret, håb som grundsætning, ledetråd

aldrig forsone sig med livet, heller ikke med døden

det var tider man kunne selv man kunne udtrykke sig

Villy Sørensen

TR

Sproget lyder af noget
tr tr tr lyder træls, trevent og træsk
af tristhed, træthed, træghed, trængthed
af trængsel og trængsler, tranghed og tremmer
af alt det vi har at trækkes med, trættes om,
af trusler, tryk og trods
tropper og tros
trapper og trin
Vi kan træde og trampe, traske og trave og holde trit,
trippe, trimle, trille og trisse af
Vi kan også trutte, tratte, tralle og tromme
Vi kan true og trygle
– og trylle?

Vi trænger til trøst
tryghed og trivsel
og tro
og træer.

10.-8.

Pia Juul

Min farfars hus hed "Kit"
Naboen hed Lillelund
Hans hus hed "Weekendhytten"
Tågen hed gus
Bag klitterne lå æ haw
Købmanden ved dette hav
hed Haumann
Vi drømte om
at hans kones navn var Agnete
Måske hed hun Ruth
Mit eget navn var latin og løgn
men det vidste jeg ikke endnu

Henrik Nordbrandt

ALF OG DAMERNE

"Alf og damerne" troede jeg det hed
det blad, min moder købte hver uge.
Der var altid en dame på forsiden
og enkelte herrer indeni.
Men når jeg bladede det igennem
fandt jeg aldrig et billede af en
der helt svarede til min forestilling om Alf.

Det var så meget mere forvirrende
som det i sig selv var utroligt
at de hver eneste uge
kunne skrive så meget nyt
om Alf og damerne!

Mærkelig mand, den Alf!
tænkte jeg beundrende
– og så alle de damer
dem på gaden
dem i tog og sporvogne
og sikkert også alle de andre!

Hvor stor var ikke min skuffelse
da jeg lærte at læse.

O, damer! Og I, småpiger
som lærdom endnu ikke har ødelagt.
Tænk en gang imellem
på stakkels, gamle Alf.

Tag ham med i jeres aftenbøn.
Lad ham nu og da få
en beskeden plads mellem jeres prinser
eller popstjerner, hvem I nu drømmer om
så han ikke altid skal gå hjem alene.

Kristen Bjørnkjær

FORVIKLINGER

A er forelsket i C
men hvis A svigter B
til fordel for C
betyder det sorg for B
og muligvis selvmord for D
som er gift med C
Men vælger A at svigte C
bliver A indadvendt og C desperat
A og Cs stemning
smitter hurtigt af på B og D
og alle bliver ulykkelige

ABC og D mødes på en havnemole
for at kaste sig i vandet
ud til fisken E og krabben F
De vil drukne sig
men enes om at snakke sammen
som voksne mennesker
for at finde en løsning
Derved skuffer de fisken E
og krabben F

ABC og D snakker sammen
op ad stolper ned ad stolper

Under al den snak
får B sympati for D
og de flytter sammen
i et hus ved siden af A og C
der også flytter sammen
En praktisk løsning

Der imidlertid forarger naboerne GHIJKLMNO og P
samt familiemedlemmerne QRSTUVXYZÆ og Ø
Forargelsen bliver en belastning for ABC og D
De mødes igen for at snakke

Ikke for at finde en løsning
den har de jo fundet
Nu snakker de om hvorfor løsningen
alligevel ikke er en løsning
C flytter atter sammen med D
og A flytter tilbage til B
af hensyn til barnet Å
der har skolevanskeligheder
Naboerne er stadig ikke tilfredse

Vi vil høre mere
til hele alfabetet
i de kommende år

Læs næste gang om P og S

Erik Knudsen

TENDENSER

– Der skal være et fintmasket sikkerhedsnet for de dårligst stillede i samfundet. Disse ord fandt ikke genklang i den sejrssikre forsamling. Næste taler anslog en dristigere tone: – Sikkerhed er diktatur. Retten til et fortabt liv er en menneskeret. Hver mand sin egen marina.

– Enig, svarede flere og flere dårligt stillede på landsbasis. Typiske udsagn, når de blev spurgt: "Jeg drømmer om et flyvende tæppe". "Jesus lever". "Jeg sparer sammen til min død". "Da jeg ikke kan være tyr, må jeg være martyr."

I finanskredse talte man om en forstærkningseffekt, en positiv trend.

Klaus Rifbjerg

POLITIK

Politik er det muliges kunst
siger den umulige politiker.
Vi må løse problemerne henad vejen
siger folketingsmanden med træben.
Det *har* vi taget højde for
siger udvalgsmedlemmet på 1.40.
Vi fra vor side
siger den halve radikaler.
Set fra vort synspunkt
siger den blinde fra højre.
Hvis jeg må sige det på den måde
siger den socialdemokratiske bugtaler.
Hvis det må være mig tilladt
siger venstremanden med en truende mine.
Situationen er kritisk
siger statsministeren.
Så er det sagt.

Ivan Malinowski

KRITIK AF SPROGET I-XIX

I

Idag har de ikke kunnet
Bombe derovre. Grunden
Angis at være 'ugunstige
Vejrforhold' Med andre
Ord: gunstige

II

Den der taler om 'nærdemokrati'
Befinder sig så langt fra folket
At han ikke kan forestille sig
Dets styre, demokratiet

III

'Staten' betyder 'det bestående'
At det bestående meget sjældent
Består særlig længe, det
Viser historien

IV

'Italien trues af jernbanestrejke'
Hører jeg. Kan det virkelig
Være sandt? Hele
Italien?

V

'Ude i befolkningen' siger de
Hvorindefra?

VI

'Rationalisering' kommer af latinsk 'ratio'
Som betyder fornuft. Ordbogen uddyber:
'Omlægning af produktion eller virksomhed
Så der med mindre omkostning opnås større
Resultat' For hvem? Dem der får 'virksomheden'
Til at virke? Hvis 'omkostninger'? Hvem
'producerer'? Tilbage står fornuften
På latin 'ratio' Den længe leve

VII

'Der er en udpræget tendens
Til at opdele en virksomhed
I to grupper, lederne og
De underordnede, men det
Er både dumt og forkasteligt'
Skriver ledernes kreatur
Erhard Jacobsen. Ergo er det
Klogt og påkrævet

VIII

At tabene ikke var 'nævneværdige'
Betyder ikke at de efterladte
Ikke ser nogen grund til at nævne dem

IX

'Amørrika' siger han som var det
Den Hellige Jomfrus klitoris han tog
I sin mund. Hvad han hentyder til er:
Nogle stjålne områder i den nordlige del
Af et stort fastland 'opdaget' som det hedder
Af andre af hans slags der var så dygtige
At de troede det var Indien, idag USA
En syg stat, en svøbe for folkene
Deriblandt det 'amerikanske'

X

Men når en mindreårig voldtas og myrdes
Er der ingen der taler om
'de stridende parter'
'krisen i Stengade' eller
'konflikten i kælderhalsen'

XI

'Arbejder'
Er et godt ord, det siger
Hvad de andre laver

XII

Fra Saigon meddeler
Jørgen Schleimann
At terrorangreb kan ventes
Fra FNL. 'Terror'
Betyder skræk. Men
Hvad er skrækkeligst
Schleimann eller FNL?

XIII

'Hen ad vejen'
Siger landets leder
Desværre ikke
Hvilken

XIV

Hvorfor hedder noget så spændende
Noget så kedeligt som 'sygedagpengeordning'
Eller 'parcelhusmomsrefusion'? Fordi
Det ikke skal være spændende men
Kedeligt og således allerede
Halvvejs uforståeligt

XV

At nære er smukt
Men 'næringslivet'
Er igle, ikke amme

XVI

Stolt kalder folkene sig selv
'deutsch' 'innuit' 'rom' 'el arab'
Det betyder 'mensker'
Herrernes ordbog foragter folket
Deres eget grundlag, altings udspring
Det viser gloser som 'vulgært'
'plebejisk' 'pøbel' og
– modsætningsvis – 'ædel'
Hvor komisk!

XVII

Foråret i Chile og efteråret i Finland
Har ikke andet tilfælles end
Et navn i kalenderen: 'september'
Er 'Den Fri Verden' en fællesnævner
For alting fra Tyrkiet til Taiwan?
Forener det 'Europæiske Fællesskab'
Stålbaron og minearbejder? Se efter! Og
Afslør det sprog der tilslører
Fundamentale forskelle

XVIII

Politikerne taler meteorologernes sprog
Meteorologerne
Stiller i hvert fald prognoser
Jeg foretrækker
Meteorologerne

XIX

Efter atten timers lytten
Hører jeg daglig
Een sandhed i Danmarks Radio
En dame siger:
Nul nul og nul. Så
kan jeg sove

Dan Turèll

Hilsen til Ivan

Det modsatte af 'konflikt'
hedder 'konfluks'
og betyder
at ting flyder organisk sammen.
Hvor ofte
har De hørt det ord?

Uffe Harder

Sol

Sprogets spejl drejer
det vælter langsomt over
ordene blir skæve og forskudte
man ser blåt bagfra
tålb
en fluesnapper
blir en fruesnapper
Martin blir tarmin
Morten blir tormen
alting skifter og man falder
baglæns i et umådeligt rum
hvor kun den brændende sol
urokkeligt er
på sin plads.

Per Aage Brandt

Dette er en sætning. Dette er ikke en sætning.
Det første er forkert fordi en sætning ikke kan sætte sig selv.
Det sidste er forkert fordi en sætning ikke kan afsætte sig selv.
Sætninger er ofte forkerte på forhånd. En dårlig vane
som de kan have lært af skriften eller i udlandet.

(dekonstruktion)

Ulrikka S. Gernes

Sprog og lys

Sprog og lys
ensomhed
verden brænder i måneskin

Søvnløs fugl under himmel
En fisk i min hånd
glat og vild
taber jeg den ustandseligt

Nøgne digte
efter mørkets frembrud
stadig fulde af fortvivlelse
Natten skælver
gennem mørket i mit hjerte

Insekterne sover
indadvendte
mod underjordens spejl
drømmer de
om evighed

Jeg strejfer døden
i denne nat

Klaus Rifbjerg

ENGAGEMENT

I disse for vort land saa alvorlige
maa det tillades mig at være banal som et æg.
Vanskeligheden ved livet
kampen for det daglige brød
udmatter folk til bristepunktet.
Man maa ikke forlange for meget.
Et par rystende banaliteter kan klares.

Solen skinner paa Raadhuspladsen
pigerne cykler
kastanierne springer ud.
Som i ugebladene
saaledes ogsaa i virkeligheden.
Lad os glæde os over dette
poetisk-realistiske træk.
Lad os glæde os over den virkelige verdens
poesis enkelhed.

Nu staar bøgen med det grønne haar
flyvende i vinden
(dette er vist for meget af det gode).
Nu staar bøgen.

Ploven vender jorden
flagene er hejst ved alle boder
hvor hverdagspoesiens katalysatorer
ispindene
forhandles til fremme for foraaret
og de forenede mælkekompagnier.

Gud glæde sig i sin himmel
over denne mangfoldighed.

Ikke opfandt russerne cykleklokken
men danskerne gjorde det.
Blanke styr og ben ad strandvejen.
Ring! Ring!
Vi overkommer det hele i vor
i virkeligheden uoverstigelige livsglæde.
Poesien, der gør livet lettere.

Jeg stiller mig villigt til rådighed
for det fælles bedste.
Mit nyindrettede skab bugner af stakke med vers
om livet, kærligheden og Bellevue Strandbad.
Jeg har tid til at beskæftige mig
med den nødvendige optimisme.
Hvorfor skulle jeg nægte at frelse verden?

Poesien skal ikke være blaar i øjnene paa folk.
Det er ikke escapisme man ønsker
hellerikke borgerskabets skjul
for lumske katolske intriger.
Paven ønsker vi at undgaa.

Men i glæde skal vi gaa foran
ikke besvære de trætte
ikke genere de søvnige.

Mod lysere kyster bærer vi den sande optimismes blaa flag!
(der lykkedes det)
I radioens, tirsdagspressens og
de samlede danske filmsselskabers navn
Amen!

J. P. Jacobsen

Irmelin Rose

Se, der var en Gang en Konge,
Mangen Skat han kaldte sin,
Navnet paa den allerbedste
Vidste hver var Irmelin,
Irmelin Rose,
Irmelin Sol,
Irmelin Alt, hvad der var dejligt.

Alle Ridderhjelme spejled
Hendes Farvers muntre Pragt,
Og med alle Rim og Rythmer
Havde Navnet sluttet Pagt:
Irmelin Rose,
Irmelin Sol,
Irmelin Alt, hvad der var dejligt.

Hele store Bejlerflokke
Der til Kongens Gaarde foer,
Bejlede med ømme Lader
Og med blomsterfagre Ord:
Irmelin Rose,
Irmelin Sol,
Irmelin Alt, hvad der er dejligt!

Men Prindsessen jog dem fra sig
(Hjertet var saa koldt som Staal),
Lastede den Enes Holdning,
Vrænged ad den Andens Maal.
Irmelin Rose,
Irmelin Sol,
Irmelin Alt, hvad der er dejligt!

Til poesiens forsvar

Eske K. Mathiesen

Billederne i disse digte

Billederne i disse digte
er tørstige dyr,
som dukker frem
fra ordenes mørke skovbryn,
tøver lidt,
så løber de frem for
at drikke
af de to søer, dine øjne.

Nis Petersen

Digtet

Hun spurgte mig, hvordan et digt bli'r til.
Jeg svared' sanddru: – Kun fordi det vil!

Man intet anende går sin gang
og lytter til små fugles morgensang –

en tvivlsom digter, men utvivlsom synder,
da kyllingen i een forsagt begynder

at pikke på sin skal, for den vil ud.
Og resten gør såmænd den gode Gud!

Carsten René Nielsen

POETIK

Hele syvende etage på hotellet
danser på gangene til et jødisk bryllup.

Nede på fjerde er der fyldt med digtere
som venter på elevatoren til Gud.

Jeg står i køkkenet
og smager på suppen.

Sophus Claussen

Jeg gav den unge Gud mit Hjerte

Jeg gav den unge Gud mit Hjerte,
jeg gav ham alle mine Sange.
Selv det umulige jeg havde Mod at nærmes -
Og stadig mer vil I forlange?

Jeg søgte efter Ild og Glæde
og havde Fryd endog i Grubleriet:
jeg fandt, naar Lykken selv ej var til Stede,
en Visdomsgnist, som jeg min Jubel vied.

Jeg gav den unge Gud min Vilje,
mit hele Liv og alle mine Dage;
hver Tone og hver Fryd, jeg kunde nemme,
uddybed jeg og lagde til min Stemme.

Naar Vaarens Løv tog til at flage,
og mine Vers sprang Buk paa grønne Tilje,
sad jeg tit hjemme med min Tryllevilje
i Baand af Blomster, ene Mand tilbage.

O det er ikke lutter Rygter
at vi har flættet Vinløv om vor Pande
og hilst den skønne Rus. Jeg maa dog sande,
hvor skønt det er igen at blive nøgter...

At være helt alene, klar og vaagen
og føle Livets Længsler fint husere:
En kølig Ranke og en Bajadere
omslynger mig ... nu letter Morgentaagen.

En kølig Ranke og en Bajadere
gaar som en ufødt Tanke frem. Hvad mere?
En Bajadere og en kølig Ranke –
En Dumhed bragt i Form, det er en Tanke ...

Naar Verset ryster stolt sin Løvemanke.

Pia Tafdrup

KILDEN

Jeg skriver for at løfte stenen, for at vække orme,
snegle og andet kryb, skriver for at åbne en forseglet port
til lyset, til vandet og den isblå himmel, en indgang anet,
endnu før den dukkede op i drømmenes irgange.

Hymne og elegi udspringer af et fælles alfabet,
de samme bogstaver breder sig sort som et net af årer
fra hud til hud, mens pennens spids lyser som guldet
i jorden, hvorover stilheden hvælves i en stadig større kuppel.

Som solen spiller på vandet i et flimmer af farver,
er sjælen det hemmelige aftryk, der spejles under det skrevne;
jeg skriver og åbner porten på klem, akkurat
så lille en sprække, at den, der vil se, kan se.

En kilde, der ikke lader sig tømme, løber ud i brønden,
hvor jeg fylder pennen for at lade natten strømme
hen over papiret, den klokke af sne, hvor ordene lyder,
der linje for linje slynger mig nærmere mod min død.

Morten Søndergaard

AF: ALTING TALER ET ANDET SPROG

Her finder et febrilsk sprog
        hvile under mine hænder,
stemmer nærmer sig gennem vand,
sunkne sætninger fra bøger
som jeg kun fik læst enkelte kapitler af,
et liv uden mening,
        hvilken mening skulle det også give?
Jeg ved, at jeg findes som bevægelse,
        som fortløbende død.
Jeg behøver tingenes langsomhed,
        det er nok at stå stille,
bare et øjeblik stille,
bagefter begynder det at tage form,
        det kan ikke lade være med at tage form,
en sten eller blomst,
det er ligegyldigt hvad det er.
Jeg siger "sten" eller "blomst".

Henrik Have

SPROG DER NETOP ER TID OG TANKE

Jeg troede at bogens plads
var hovedets plads,
ikke tomrummet mellem hænderne.

Alligevel: jeg vil godt medgive
hænderne retten til befamling,
bogens ret til fravær om nødigt.

Men ordene?

Den bog jeg taler fra
køler håndfladerne ned,
dæmper ansigtets rødme,
du kan ikke undvige opholdet
om dine udgangstilladelser
er nok så mange.

Inger Christensen

AF: DET

Det skulle være som følelsen
Det skulle være som den ødelagte sommer
Det skulle være som det kølige ophold
midt i et ord

Det skulle være som følelsen
Det skulle være som et stød et tilbagefald
Det skulle være som formernes søde tilbagefald
i det formløse

Det skulle være som følelsen
Det skulle være som en tættere formløshed
Det skulle være som en stormende tillid
til biologien

Det skulle være som følelsen
Det skulle være som en løbende foreløbighed
Det skulle være som at være
Det blev som det blev

Asger Schnack

Sproget for de tabte steder

På sproget for de tabte steder
drømmer du med åbne øjne
og glemmer hvad du ser
i samme nu du kører hen over det
i drømmen

Du vågner med en sætning på læben
du altid vil huske

Henrik Nordbrandt

"Paradisets Have"

I mange år nægtede jeg at tro
at begreber som "stjerneskruetrækker"
"spøgelse", "socialindkomst"
og "Paradisets Have"
var noget, der fandtes uden for sproget.

I en alder af 17 blev jeg instrueret
i brugen af en stjerneskruetrækker.
Som 22-årig så jeg
for første gang et spøgelse.
Og nu har jeg tilmed fået en socialindkomst.

Derfor har jeg skrevet dette
under titlen "Paradisets Have".

Knud Sørensen

Den røde kaffekande. En sommermorgen

Kun det
denne kaffekande er rød
kun det

på en blå dug
– kølig mod gult smør
krummer
bløde knive
og orangemarmelade

et smil
og tænder som mælkehvide bensplinter
i en anonym nakke
avisen over en stoleryg
kun det

at skrive ord uden feber
kun det
at denne kaffekande er rød
slut.

Benny Andersen

DET SIDSTE DIGT I VERDEN

Hvis dette var det sidste digt i verden
ville jeg gøre det så langt som muligt
uendelig langt
men sætte farten ned på de sidste par linjer
holde op lidt før det sluttede
af angst for at styrte ud i rummet
eller jeg ville lægge mig ned
og mave mig ud til kanten
hage mig godt fast i de yderste ord
og forsigtigt læne mig ud over dybet
hvor alle digte ender
og prøve at kigge ned under digtet
benytte den sjældne anledning til
at se et digt på vrangen
og tænk hvis det så viste sig
at være det første digt i verden
Så ville jeg på fluemaner bevæge mig
hen over denne underflade
klamre mig til ord for ord
til jeg kunne det hele udenad
og når jeg var færdig med sidste linje
prøve at komme ovenpå igen
hænge og sprælle og puste lidt
vride mig op over kanten
og dukke op i første linje i dette digt
eller et helt andet sted

Hvis dette var det sidste digt i verden
ville jeg nægte at tro det
eller udskyde det til senere
og tage fat på et andet

Hvis dette var det sidste digt i verden
ville jeg nægte at skrive det
i hvert fald holde op så hurtigt som muligt
f. eks. her

Johannes L. Madsen

tænker et billede
med duft som et digt

staver så grønt
som næsten umuligt

skriver med ynde en pige
som kan bevæge sig
forelsker mig i hende

bygger mig en verden
af ord
som jeg går ind i

Johannes L. Madsen

En rose er én.
Poetisk manifest

en rose er en gadelygte er en
kunstskøjtedanserinde er en blokfløjte
er en tommelfinger er en konstruktionstegning
som er formlen for et kredsløb er en
genstand er en tankerække er en hårtørrehjælm
er en kokosnød er et stearinlys
er et kuglelyn er en rose
er den hvide glød i blomsten
den der drypper fra den når den dør

Bo hr. Hansen

POETIK

Jeg vil ikke skrive hele tiden
Jeg vil skrive al min viden
Jeg er kun en lille brik
Jeg arbejder på livets fabrik
Og jeg er intet schweizer-ur
Men jeg vil gerne gå en tur
Ud og nikke skaller
Ud og drikke cola og te
Ud og gøre det du ve'
Jeg kan nemlig gøre alting
Sætte livet lidt i sving
Holde mig på måtten
og tale pænt til rotten
Hjælpe folk med kragtetæer
og puste som et blæsevejr
Jeg vil ikke skrive hele tiden
Jeg vil bruge al min viden
Jeg vil skrive og leve
Men ikke nødvendigvis på samme tid
At skrive er altså ikke
nødvendigt for at leve
Men det er en form for liv

Marianne Larsen

KÆRLIGHEDSDIGT.....

jeg ville gerne skrive et digt
af alle de ord som elskende bruger
kærlighedsdigt skulle det hedde
og ordene skulle hverken se hemmelige
intime eller henhviskede ud
men fremstå klart og tydeligt
som personnavne gør
uden for ethvert mindretals magtkartoteker
og ordene skulle stå tæt sammen
bekæmpere af fåmandsvælder
skulle kunne identificere deres
hjerteslag med dem
kærlighedsdigt skulle det hedde.....
men de fleste
den absolutte majoritet
af elskende hvisker så stille
så stille sammen
og kun når det er mørkt.....
et digt af alle de ord de bruger

Eske K. Mathiesen

Undskyld mig
at det var drømmene, poesierne,
jeg fæstnede mig ved.
Fremskridtet, de nødvendige
rammer for lykken
så jeg også. Dem
burde jeg nøjere ha
beskrevet. Burde
ha berømmet den dialektik
der gør at
modsætninger kan forvandles
til frugtbare impulser.
Og jeg vil ikke regne
den poesi for noget
der ikke bygger
på denne indsigt.
Betragt
da, kære læser, mine digte
som krummer
fra en lang rejses nødvendige
måltider. Uden
at jeg dermed
for evigt
vil tildele dig rollen som spurv.

Ivan Malinowski

KRITIK AF POESIEN

Uden skønhed lever mensket ikke
et sekund

Edith Södergran

Kammerater, kunsten
Er et undertrykkelsesmiddel
Som skoler knipler love aviser.
Ordene lugter, Hækkerup
Har haft dem i munden.
Jeg taler magthavernes sprog
Jeg ved det, og 'solen går aldrig ned
Over det sprog der lyver' Alligevel
Prøver jeg på dette sprog
(det eneste jeg kan) at sige:
Lad os afskaffe al undertrykkelse
Herunder poesien. Hvorfor
Skulle ikke hverdagen
Være et digt?

Per Højholt

MELLEM ØRERNE

Jeg har sat mig ud her ved gavlen
for at blive dummere

eller i hvert fald lille, gerne mindre
end græsset, helst kun eet

med naturen. Men der er ingen
forskel mellem forskellene.

Fuglene synger, det lysner i øst,
a/s græsset vokser hørligt.

Søren Ulrik Thomsen

Politisk digt

Til jer,
der anklager poesien for eksklusivitet
og råber: Ud med sproget! -
det er verden, der er et elfenbenstårn;
hvert digt en ansøgning om at få adgang.

Til alles eftertanke

Pia Tafdrup

Det første bogstav

Jeg ønsker dit had blæst væk
– eller mit
ønsker stilhed
som det første bogstav i alfabetet
er stille
Jeg ønsker de giftige skygger visket bort fra dit ansigt
at den inderste sol må skinne igen
Jeg ønsker et hemmeligt sprog mellem os
ét der kan standse den krig vi har ført
din tro mod min
ét der kan lukke mit sår og give mig min søvn tilbage
Jeg er for dig, elskede
hvad du er for mig
Jeg ønsker et sprog
hvor to floder løber sammen
uden at spørge hvorfra
eller hvortil
Stilhed som træer der vokser.

Henrik Nordbrandt

KARASEVDA

På svensk hedder det "svartsjuka"
hvilket kan oversættes
til "sortsyge"
og på tyrkisk "karasevda"
der egentlig er sammensat
af to ord
af hvilke det første, "kara"
betyder "sort"
og det andet, "sevda"
"elskov".
Men dertil må føjes
at "sevda" er en forvanskning
af det arabiske "sauda'"
som er femininum
af "aswad"
og skægt nok også betyder "sort".

I øvrigt kan alverdens filologi
ikke bortforklare dens symptomer
studiet af nok så mange sprog
ikke gøre dens væsen beskriveligt
og nok så mange linier
ordnet og stillet op som f.eks. her
ikke holde den på afstand
eller gøre den mindre dødelig
giftig og sød
og frem for alt ikke mindre sort.

Marianne Larsen

Sproget i folkemunde

i folkemunde ved jeg
står tavshed for beredskab
de sammenpressede læber
skræmmer mig ikke
i folkemunde ved jeg
står beredskab for sammenhold
i folkemunde ved jeg
står sammenhold for kærlighed
i folkemunde ved jeg
står kærlighed for nødvendighed
i folkemunde ved jeg
står nødvendighed for daglig kamp
i folkemunde ved jeg
står daglig kamp for sejr
i folkemunde ved jeg
står sejr for fremtid uden udbyttere
de sammenpressede læber
i folkemunde ved jeg
står de for beslutsomhed

Eske K. Mathiesen

SAMTALEN

Samtalen forløber
med samme varsomhed
som den,
hvormed støvregnen
skyller jorden af de små kartofler,
ingen gad samle op.
Hen under aften
ligger de i tusmørket
og lyser.

Så er vi på kursus, vi tanker op, kommer rundt om problemerne, spænder vore slappe horisonter, alt det vi ikke var klar over! men nu har vi rimelig indsigt i kloning, vi forstår hvad vi mener om behov; mikrofonteknik er ikke længere gæt, støv til støv, det skader ikke at vide at blomsterne er planternes kønsorganer, at man forbereder en ny helgen, at livsmod kan måles ligesom feber; det er ikke bare nyttigt, det er skønt at møde skabende folk hvadenten det drejer sig om en belønnet hårkunstner eller den nærboende hybriddigter som foruden sin egen protestlyrik indfører os i de lokalhistoriske arkiver hvor alt bevares om det så bare er skyggen af en skovl; og der er meget endnu, programmet er langtfra udtømt, vi skal diskutere urtemedicin, konkurrenceevnen, kærligheden; vi skal ud i grupper og omdefinere vor arbejdskraft, vi skal høre foredrag om fantomsmerter, den dualistiske samfundsmodel, ballettens fremtid, stilbrud i nyere litteratur ... hvorfor er alle mennesker ikke her?

Henrik Nordbrandt

LILLE ESSAY OM SPROGET

Hvert sprog er et sprog af smerte:
Mange navne for unævnelige størrelser
mange tider for en tid
som altid må være nutid, og altid
uden navn.
Køn for adskillelse og køn for død
og gamle former, som avler nye former
når fødsel og død er lige formløse
og køn er smerte i intetkøn:
Levende munde efterligner døde
og døde sprog står fulde af huller
i en overflade, der mangler bagside.

Hvert sprog dør. Smerten bliver tilbage
og nye sprog forklarer samme smerte
som smerte.
Og hvert ord efterfølges af en stilhed
som intet ord formår at overdøve.

Dan Turèll

Det er morgen
Jeg ligger på min madras på gulvet
og 'sover' ikke
og er ikke 'vågen'
og Alting opløser sig
væggen blir gennemsigtige
lydene får farve
Jeg véd ikke hvor jeg er henne
men der har aldrig været mere end ét sted at være
og jeg kan høre menneskelige råb
og jeg rejser mig (noget rejser 'sig')
og skriver denne vision
på et fjernt hvidt fluidum
der allerede nu er ved at være genkendeligt
under navnet 'papir'

Og så er alting tilbage
Det er gradvist 'lørdag eftermiddag'
Det er 'børnene' der 'spiller badminton' 'på gaden'
Det er 'Dan Turèll' der 'vågner'
i 'København'

Per Højholt

VED OMGANG

Hvis et digt bløder: Hvis et digt bløder bløder det digt så tilkald forfatteren.

Hvis en cykle bløder: Hvis en cykle bløder bløder den cykle fordi den er punkteret så skal den lappes.

Hvis en forfatter bløder: Hvis en forfatter bløder bløder den forfatter fordi der er gået hul på ham så skal han lappes.

Hvis en forfatter bløder: Hvis en forfatter bløder bløder den forfatter fordi hun er på cykle.

Hvis der går hul på et sprog: Hvis der går hul på et sprog går der hul på det sprog fordi en forfatter har piftet det.

Hvis han havde piftet en cykle: Hvis han havde piftet en cykle havde han piftet den cykle så skulle den pumpes.

Per Aage Brandt

Sprogets tid kan aldrig
være den samme tid som kærlighedens
når det fortæller om denne lidenskab og trang
eller last som er hurtigere og langsommere end alt andet
og også det øvrige som sproget kan tale omkring
bevæger sig i en anden rytme og kommen
og gåen end ordenes gåsegang
Det beroliger os meget
og gavner vejrtrækningen
hvad vi end berører (med sproget)
Men musikkens tid er den samme
som musikkens den fortæller om
og filmen varer i glimt lige så længe
som glimtene som filmen filmer og det
ryster os ganske anderledes
kun glimt kan vi bære
Musikken er uudholdelig
Livets tid er altid den samme
som i det liv det fortæller om idet det giver os det
Heri ligger problemet

Inger Christensen

AF: DET

Der er underligt anlagte skygger anlagt af ord,
som inde fra mørket ser lyset som mørke,
som binder de sproglige kilder til sproglige mord
og øser af sprogets underforståede tørke.

Det er ord der ustandseligt føder et dødt paradoks
for at dø i ustandseligt ufødte syner
som stjerner der ender som udbrændte koks
eller lynet der altid blir ramt når det lyner.

Det er skygger der opstår langs ordenes logiske mur
biologiske former der breder sig ved at forvitre
og som røber et vanvid bag sprogets struktur:
de sløjfede haver bag de voksende gitre.

Det er underligt: ordene skjuler en agitation,
en tillid til netop det sted hvor de snubler,
et skred i det indre, en tavs mutation,
et såret miljø hvor lidelsen pludselig jubler.

Erik Knudsen

Jeg lukker op for radioen
Løgn!
Jeg snapper avisen
Løgn!
Jeg ser mig selv i vinduet
Løgn!
det har aldrig været mig
og verden bagved
hele mekanikken
stemmer ikke. Telefon!
Må jeg få kongen
Så giv mig præsidenten
formanden viceformanden
den vagthavende
den ansvarshavende
Hallo
Hallo!
Jeg kan ikke holde det ud
Sandhed! råber de
og laver løgn
gammel løgn ny løgn
lodret løgn og vandret
løgn på alle sprog
i alle retninger
Løgn!
Jeg?
ikke et hak bedre
Det er jo det satans
Jeg er som I
normal
altså gal
Min kone
normal
Mine børn
normale

Mine naboer genboer danboer jordboer
normale
altså gale
O om jeg dog var unormal
anderledes
Så kunne verden blive anderledes.

Asger Schnack

SPROG

Alt blir gjort til ingenting
i jeres sprog
og samtaler er bekræftelser
og udfordringer er bekræftelser
og nye sprog er jeres sprog
og opgivelse er nederlag
og begyndelse er gentagelse
og digt er digt
alt blir gjort til ingenting
og selvmord er ingen løsning
i jeres sprog.

Carsten René Nielsen

NEDTÆLLING

Det er ikke løgn det hele
men der er snart ikke nogen nyheder tilbage
derfor findes luppen frem fra skabet
og man eksaminerer skoleeleverne i
om de kan tage kondomet rigtigt på
at de ved alt om unge kriminelles sjæleliv
hvordan børnehavebørn surfer
på magnetfelterne
men ikke et ord om de gyldne ord, der bor
tredie sal til venstre for matematikerens drøbel
eller står skrevet på det røde papir
som er digterens tunge.

Sådan fortsætter der
indtil en blind professor afskriver virkeligheden
og universitetets døre lukker sig bag dig
med et suk, som er et citat fra Rilke
selv om det mest af alt lyder
som noget hentet fra lydsporet til Star Wars
hvis man da ikke forinden
er blevet rigtig klog
og har solgt sin sjæl til det private erhvervsliv
ved en auktion på Handelshøjskolen.

Sådan fortsætter det
man ved mere og mere om det falsum
som er historien og samfundet
kun de klogeste kommer på den idé
at tælle baglæns
men før A kommer stilheden
og den er ikke til at holde ud
i længden.

Benny Andersen

Hold op

Det er uforsvarligt at sætte ord i verden.
Ord der skal hænge i tyndslidte tankestreger
kløjs i uopløselige punktummer
udsættes for smitsomme kommaer og kolonforsnævringer
visse ordgruppers ku klux klan
pointer vansiret af bisætninger
synonymer lynchet af udråbstegn
den lugtfri syntaxfjerner
og alle de fristelser
de æggende gradbøjninger
afledningsendelsernes natteliv
med påpegende tømmermænd
kvalmende fodnoter
og en ny generation af hjemløse gloser
for lud og kolde spørgsmålstegn
på evig flugt eller internerede i kæmpeparenteser.
Sæt aldrig ubefæstede ord i verden.

Benny Andersen

HOLD UD

Det er uforsvarligt at tie i en spilkogende verden
hvor fløjte efter fløjte forstummer
umuligt at leve med nedgroede øjenlåg
og nisseskæg i ørerne
tage alt i sig igen
til talen består af synkebevægelser
kvittering på forsiden i morgen
tilfredshed indløber dagligt
men lykønskningstelegrammerne hviler gravstenstungt
på min mave
klæber sammen af emsig sved
jeg kan ikke komme op for klæge tilsagn
min tunge er smattet af bifaldsytringer
eller hvad med at betale sig fra ytringer
engagere smilere
bekymring på lp
hverve pristalsregulerede grædekoner
mod et lille tillæg sættes man ud af kraft
i flere timer
tænk på en knap
hvad den åbner eller lukker for
får De meddelelse om efterhånden
almindelig service
blot det iøjnefaldende, knappen er i orden
behagelig at betjene
tilpas modtryk
illusion af vægren
markering af liv
fjedrende overgivelse til et eller andet
eller ej

det gælder om ikke at have råd
at være fedtet med sin død
forbyde filmatisering af sin rallen
afslå investering i sine samtykker
det er uforsvarligt at tie
på en udstilling af overdøvelser
at nynne med på sin egen dødshymne
den være nok så iøjnefaldende
spyt ud
om der så skulle komme pletter på tilværelsen
udskil den lækre gift der lammer din tunge
gør det forbudte
tal med din egen stemme
dit første ord
farvel paradis.

Johannes L. Madsen

SPROG

ordet er	tankens sprog
talen er	magtens sprog
skriften er	bogens sprog
tanken er	tavshedens sprog
tallet er	intellektets sprog
kunsten er	sandhedens sprog
sangen er	landets sprog
duften er	blomstens sprog
drømmen er	ønskets sprog
smigeren er	medgangens sprog
løgnen er	spejlets sprog
smilet er	glædens sprog
sorgen er	selvynkens sprog
hadet er	frygtens sprog
døden er	tidens sprog

Uffe Harder

TAG ORDET, TAG SPROGET TILBAGE

Sproget skal man trække vejret i,
gøre til sit eget, man skal bo i det.
Det er een selv og alt hvad der er udenom.
Med sproget kan man give hinanden noget,
man kan sende signaler med det over store afstande,
bygge samvær med det som et telt at sidde i.
Sproget kan gøres klart hvis det er uklart,
sproget er jo også den måde man tænker på.
Lad ingen tage det fra jer.

Sproget kan blive mindre og mindre
uden man lægger mærke til det.

Når det skrumper
skrumper virkeligheden.

Leg med det, brug det.

Når det skrumper skrumper dine muligheder
for at finde svar på virkeligheden,

du får mørke områder i dig,
kældre hvor fanger råber om hjælp, hvor de sulter,
skove hvor dystre, vilde væsener hærger,
bitre, øde sletter i mørket.

Leg med sproget, prøv det, brug det,
prøv at sige ting I ikke før har sagt,
befri fangerne i jer og give dem ordet før de kvæler
sig selv eller jer. Kom de fangne og glemte
til undsætning.

Alt hvad der sker i verden omkring jer
sker også i sproget,
sproget kan bringe det frem,
men ligeså vel mumle det ind
i evindeligt strømmende pludren.

Vær kritiske, se på ordene, lyt til dem,
lær jer at se hvornår de siger noget
og hvornår de dækker over noget andet.
Vær fordringsfulde.

Sproget er enormt stort,
så stort som alt hvad nogen i verden
har set eller ved.
Hvorfor skal I så lade jer nøje
med de yderste strimler, med små reservater
og med betonvejen gennem dem?
Hvorfor ikke færdes over det hele, hvorfor ikke
gå en tur med nogle ord der ellers
aldrig kommer ud?

Sproget kan skrumpe
til det, der kan kodes ind på maskiner.
Brug også resten af det, det er jeres
hvis I tager det.

Sproget kan beskæres
i aviserne og andre steder,
det kan forenkles, formgives, gøres til formler, moduler,
det kan designes, standardiseres, harmoniseres,
ordene gøres til glatte, let udskiftelige brikker,
som knap nok behøver veksling fra et land til et andet.
Der kan lægges et gitter af andre normer,
bestemt af andres ønsker, andres trang til magt,
ned over sproget uden at man rigtig
lægger mærke til det.

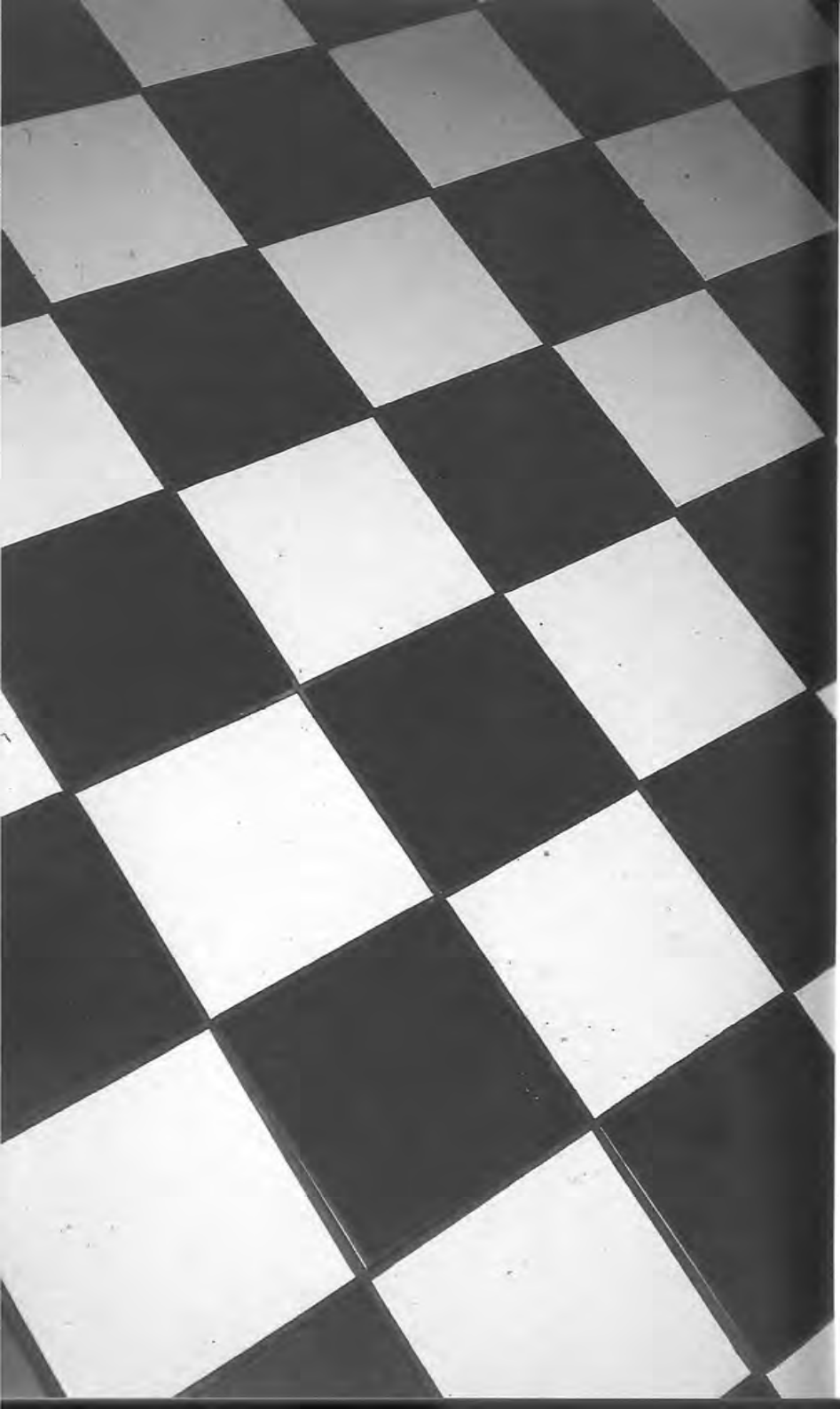
En dag kan I finde jer selv som fanger bag det gitter.
Og sproget kan rives fra hinanden,
gøres til sæt af ord for forskellige
sæt specialister,
deles i fagsprog og koder
låste for alt
hvad der strømmer omkring dem.

Og det fælles sprog hvor vi kan færdes sammen
tyndes ud, strammes ind, gøres mere forgrovet,
så det til sidst kun kan bruges
til ganske enkle funktioner.

Tag bladet fra munden,
tag sproget tilbage fra dem der har røvet det,
fold det ud, blæs liv i det,
led strømme igennem det,
bad i det, byg med det,
tænd lys i alle dets kroge og egne,
lad det vokse sig endnu større end det er,
sæt endnu flere blade på dets grene,
lad det blusse og spidde, gnistre og knitre, skinne,
varme og drømme.
Lad det le.

Ordet er jeres
hvis I tager det.

Til undervisningsbrug

TEKSTOPLYSNINGER OG NOTER

Tallene til venstre henviser til antologiens sider

TIL MODERSMÅLETS PRIS

19 N. F. S. Grundtvig (1783-1872): "Modersmaalet". *Skolen for Livet og Academiet i Soer*, 1838. Overskriften fra *Viser og Sange for Danske Samfund*, 2. Hefte, 1840. Her citeret efter *Værker i Udvalg*, bd. 8 (Digte 1824-1872), 1942.

Langbeen Rise: vældig kæmpe, kendt fra de såkaldte kæmpeviser blandt danske folkeviser.

24 Steen Steensen Blicher (1782-1848): "Mit Modersmaal". Oprindelig trykt *i Randers Avis* 5/3 1840. Her citeret efter *Samlede Skrifter*, bd. 25, 1929.

26 Carl Ploug (1813-94): "Den danske Sang" (1846). *Samlede Digte*, 5. udg. 1876. Her citeret efter F. J. Billeskov Jansen (red.): *Den danske Lyrik*, 1800-1870. bd. 2, 1967.

Vælskland: (poet.) Italien.
Gallien: (poet.) Frankrig.
Castilien: (poet.) Spanien.

28 H. C. Andersen (1805-75): "Danmark, mit Fædreland". *Fædrelandet*, 1850. *Samlede Skrifter*, bd. 16, 1855-80. Her citeret efter F. J. Billeskov Jansen (red.): *Den danske Lyrik*, 1800-1870, bd. 1, 1967.

30 Edvard Lembcke (1815-97): "Vort Modersmaal" (1859). *Digte og Sange*, 1870. Her citeret efter F. J. Billeskov Jansen (red.): *Den danske Lyrik*, 1800-1870, bd. 2, 1967.

31 Benny Andersen (f. 1929): "Muddermålet". *Svantes viser*, 1972.

32 Christian Wilster (1797-1840): "Ludvig Holberg". *Digtninger*, 1827.

Axelstad: Absalons by, (poet.) København.
Von Thybo, Sjeur Herman, Hans Frandsen: personer i Ludvig Holbergs (1684-1754) komedier "Jacob von Thyboe", "Den politiske Kandestøber" og "Jean de France".

35 Klaus Rifbjerg (f. 1931): "brorson". "ohlenschläger, adam". "kristensen, tom". *Leksikon*, 1996.

brorson: Hans Adolph Brorson (1694-1764), dansk salmedigter.
oehlenschläger, adam: dansk digter (1779-1850).
kristensen, tom: dansk forfatter (1893-1974).

36 Emil Aarestrup (1800-56): "Ewald". "Oehlenschläger". "Baggesen". "Grundtvig". "Og alle I, som senere har sjunget..." Udaterede digte, her citeret efter *Udvalgte digte*, v. Dan Ringgaard, i serien Danske Klassikere, 1998.

Ewald, Johannes: dansk digter (1743-1781).
Paa Sengen: evt. hentydning til Ewalds digt "Da jeg var syg".
Baggesen, Jens: dansk digter (1764-1826).
Drapa: oldnordisk heltedigt, hentydning til Oehlenschlägers "Helge" (1814), underafdelingen "Frodes Drapa".
Bautasteen: oldnordisk mindesten for de døde.
Efterrunget: efterklangen, genlyden.

37 Simon Grotrian (f. 1961): "Hjem-v". *Fire*, 1990.

Den vilde Valravn höit i Masten synger: citat fra Adam Oehlenschlägers digt "Valravnen", "Digte", 1803.
O at være en høne: citat fra Frank Jægers "Være-digtet", "Morgenens Trompet", 1949.
tumle sig ind i sit Fødeland: citat fra Thorkild Bjørnvigs digt "Lykkestrejf", "Stjærnen bag Gavlen", 1947.
hvor saltengen drejer sig grøn-graa vaad: citat fra gustaf munch-petersens digt "rids", "nitten digte", 1937.
Hvor Sangersken bygger Og quiddrende røber sin Rede: citat fra Johannes Ewalds digt "Rungsteds Lyksaligheder. En Ode" (1773).

38 Per Højholt (f. 1929): "& Ewald". *PRAKSIS, 9: Det gentagnes musik*, 1989.

39 Per Højholt (f. 1929): "& Blicher". *PRAKSIS, 9: Det gentagnes musik*, 1989.

Teste: hovedpersonen i Paul Valérys filosofiske novelle "Une soirée avec Monsieur Teste", 1897, oversat til norsk i "Essays og aforismer", 1967.

40 Peter Laugesen (f. 1942): "Frederiksberg". *Kragetæer*, 1995.

De fine træer, nøgne som i Tages bog: hentydning til romanen "De nøgne træer" (1957) af Tage Skou-Hansen (f. 1925).
og jeg er også bare her på træk: hentydning til Steen Steensen Blichers digt "Præludium", "Trækfuglene", 1838.

41 Benny Andersen (f. 1929): "I begyndelsen". *Denne kommen og gåen*, 1993.

44 Søren Ulrik Thomsen (f. 1956): "Dansk digt". *Nye digte*, 1987.

TIL DANSKENS FORBEDRING

47 Ivan Malinowski (1926-89): "Kritik af kunsten at oversætte". *Kritik af tavsheden*, 1974.

"Moderen": teaterstykke af Bertolt Brecht (1898-1956).

48 Sigfred Pedersen (1903-67): "Sprogforbistring". Sigfred Pedersen og Anton Hansen: *Vignetter i Digt og Streg. Avisdigte 1945-46*, 1946.

50 Marianne Larsen (f. 1951): "Aldre". *Handlinger*, 1976.

51 Erik Knudsen (f. 1922): "gamle dage..." *Sand*, 1990.

52 Villy Sørensen (f. 1929): "Tr". *Vejrdage*, 1980.

53 Pia Juul (f. 1962): "Min farfars hus..." *sagde jeg, siger jeg*, 1999.

54 Henrik Nordbrandt (f. 1945): "Alf og damerne". *Violinbyggernes by*, 1985.

56 Kristen Bjørnkjær (f. 1943): "Forviklinger". *Krage søger måge*, 1980.

58 Erik Knudsen (f. 1922): "Tendenser". *Hjemme i labyrinten*, 1988.

59 Klaus Rifbjerg (f. 1931): "Politik". *Scener fra det daglige liv*, 1973.

60 Ivan Malinowski (1926-89): "Kritik af sproget I-XIX". *Kritik af tavsheden*, 1974.

derovre: i Vietnam.
Jørgen Schleimann: dansk journalist (f. 1929).
landets leder: Anker Jørgensen (f. 1922), dansk socialdemokratisk politiker.

66 Dan Turèll (1946-93): "Hilsen til Ivan". *Alhambra Blues. 175 Dagbogs-Digte*, 1983.

67 Uffe Harder (f. 1930): "Sol". *Der må være en måde*, 1984.

68 Per Aage Brandt (f. 1944): "Dette er en sætning". *Physis*, 1992.

69 Ulrikka S. Gernes (f. 1965): "Sprog og lys". *Englekløer*, 1985.

70 Klaus Rifbjerg (f. 1931): "Engagement". *Efterkrig*, 1957. Her citeret efter 2. udg., 1964.

72 J. P. Jacobsen (1847-85): "Irmelin Rose" (1875?). *Digte og Udkast*, 1886.

Til poesiens forsvar

75 Eske K. Mathiesen (f. 1944): "Billederne i disse digte". *Epigrammer*, 1982.

76 Nis Petersen (1897-1943): "Digtet". *Stykgods*, 1940. Her citeret efter *Lyrik. Digte fra forskellige Perioder*, 1945.

77 Carsten René Nielsen: "Poetik". *Nyborg Færgehavn, lørdag*, 1995.

78 Sophus Claussen (1865-1931): "Jeg gav den unge Gud mit Hjerte". *Heroica*, 1922. Her citeret efter *Digte*, v. Jørgen Hunosøe, 1985.

Bajadere: indisk tempeldanserinde.

80 Pia Tafdrup (f. 1952): "Kilden". *Dronningeporten*, 1998.

81 Morten Søndergaard (f. 1965): "Her finder et febrilsk sprog...". Af: "Alting taler et andet sprog". *Bier dør sovende*, 1998.

82 Henrik Have (f. 1947): "Sprog der netop er tid og tanke". *Under midnatssolen i No*, 1993.

83 Inger Christensen (f. 1935): "Det skulle være som følelsen...". Af "SCENEN transitiviteter". *det*, 1969.

84 Asger Schnack (f. 1949): "Sproget for de tabte steder". *Jeg forsvinder og virker således*, 1978.

85 Henrik Nordbrandt (f. 1945): "Paradisets Have". *Vandspejlet*, 1989.

86 Knud Sørensen (f. 1928): "Den røde kaffekande. En sommermorgen". *Den røde Kaffekande. Småborgerlige digte*, 1965.

87 Benny Andersen (f. 1929): "Det sidste digt i verden". *Det sidste øh og andre digte*, 1969.

89 Johannes L. Madsen (f. 1942): "tænker et billede..." *i sig selv*, 1968.

90 Johannes L. Madsen (f. 1942): "En rose er én". *Min fuldautomatiske pen*, 1975.

91 Bo hr. Hansen (f. 1961): "Poetik". *Hjerte-form*, 1987.

92 Marianne Larsen (f. 1951): "Kærlighedsdigt....." *Handlinger*, 1976.

93 Eske K. Mathiesen (f. 1944): "Undskyld mig..." *Ind i gåsens vendekreds*, 1977.

94 Ivan Malinowski (1926-89): "Kritik af poesien". *Kritik af tavsheden*, 1974.

Edith Södergran (1892-1923): finlandssvensk lyriker.
Hækkerup, Per (1915-79): dansk socialdemokratisk politiker, minister 1962-66, 1971-73 og fra 1975.
"Solen går aldrig ned over det sprog der lyver": citat fra digtsamlingen "Varför har nätterna inga namn?" (1971) af Göran Palm (f. 1931).

95 Per Højholt (f. 1928): "Mellem ørerne". *PRAKSIS, 1: Revolver*, 1977.

det lysner i øst: citat fra U. P. Overbys agitationssang "Socialisternes March" ("Snart dages det brødre, det lysner i øst") (1871).

96 Søren Ulrik Thomsen (f. 1956): "Politisk digt". *Nye digte*, 1987.

Til alles eftertanke

99 Pia Tafdrup (f. 1952): "Det første bogstav". *Krystalskoven*, 1992.

100 Henrik Nordbrandt (f. 1945): "Karasevda". *Forsvar for vinden under døren*, 1980.

101 Marianne Larsen (f. 1951): "Sproget i folkemunde". *Hvem er fjenden? Klassepoesi*, 1977.

102 Eske K. Mathiesen (f. 1944): "Samtalen". *Fuglevarsler*, 1986.

103 Erik Knudsen (f. 1922): "Så er vi på kursus..." *Hjemme i labyrinten*, 1988.

104 Henrik Nordbrandt (f. 1945): "Lille essay om sproget". *Spøgelseslege*, 1979.

105 Dan Turèll (1946-93): "Det er morgen..." Af: "Karma Cowboys Li Digte". *Karma Cowboy*, 1974.

106 Per Højholt (f. 1928): "Ved omgang". *Smerteskolen og andre digte*, 1979.

107 Per Aage Brandt (f. 1944): "Sprogets tid kan aldrig..." *Rubato*, 1991.

108 Inger Christensen (f. 1935): "Det er underligt anlagte skygger..." Af "SCENEN transitiviteter". *det*, 1969.

109 Erik Knudsen (f. 1922): "Jeg lukker op for radioen..." *Journal*, 1963.

111 Asger Schnack (f. 1949): "Sprog". *Digte fra her*, 1973.

112 Carsten René Nielsen (f. 1966): "Nedtælling". *Nyborg Færgehavn, lørdag*, 1995.

113 Benny Andersen (f. 1929): "Hold op". *Kamera med køkkenadgang*, 1965.

114 Benny Andersen: "Hold ud". *Kamera med køkkenadgang*, 1965.

116 Johannes L. Madsen (f. 1942): "Sprog". *a b se digte*, 1965.

117 Uffe Harder (f. 1930): "Tag ordet, tag sproget tilbage". *Der må være en måde*, 1984.

Forslag til arbejdsopgaver

1. Alment

a. Antologiens digte forholder sig alle til sproget. De fleste af dem nævner det tilmed direkte. Men hvad forstår de hver især ved "sprog"? Dækker det

- det danske sprog, før, nu og altid?
- det danske sprog, som det taltes engang?
- det skrevne dansk i f.eks. love og domme?
- det talte nutidssprog?
- sprog i almindeliged, uanset om det drejer sig om dansk eller et hvilketsomhelst andet sprog?

b. Alle antologiens tekster handler om sprog – og består selv af sprog. Det åbner mulighed for indre modsigelser. Siger digtene det samme som de siger at de siger? Eller findes der eksempler på, at de siger ét – og i virkeligheden gør noget andet? Her tænkes specielt på forholdet mellem kvinders sprog og mænds, på forholdet mellem talen og skriften, og på forholdet mellem digtningen og den "almindelige" sprogbrug.

2. Før og nu

a. I afsnittet "Til modersmålets pris" bringes seks digte fra det 19. årh. – alle tilhørende en romantisk og national tradition. Hvad kendetegner dén, sprogligt og forestillingsmæssigt? Er der ord og billeder, der går igen fra digt til digt?

b. I samme afsnit er medtaget digte af bl.a. Per Højholt, Benny Andersen og Søren Ulrik Thomsen, der bevidst forholder sig til den nationalromantiske linje i lyrikken. Men hvordan? Hvori ligner de forgængerne, og hvorved gør de op med traditionen?

c. Læs Søren Ulrik Thomsens "Dansk digt" og diskuter, hvad der gør det "dansk", udover sproget.

d. Sammenlign nøje strofe for strofe Edvard Lembckes "Vort Modersmaal" og Benny Andersens "Muddermålet". Det nye digt "nedbygger" det gamle; men hvor holder Benny Andersen trods alt fast ved modersmålet – som fællesskab og kulturbærende størrelse?

e. Analysér Klaus Rifbjergs og Emil Aarestrups hyldester til ældre poeter (s. 35 og 36). Er det de samme egenskaber, mestrene roses og fremhæves for?

3. Sprogkritik

a. Afsnittet "Til danskens forbedring" viser eksempler på digte, der tager særlige aspekter afdet danske sprog op til undersøgelse og vurdering. Hvilke sider af sproget handler det særlig om? Lyd? Enkete ord? Holdningerne i sproget? Løgnene i hvad folk skriver eller siger?

b. Prøv at indkredse og beskrive den bagvedliggende holdning i Ivan Malinowskis suite "Kritik af sproget I-XIX". Findes der eksempler på denne holdning andre steder i bogen?

c. At lave "ideologikritik" kaldte man det i 1970erne, når man analyserede sproglige udsagn og litterære tekster med henblik på af afsløre deres mere eller mindre skjulte holdninger og værdiforestillinger. Prøv at anlægge en sådan ideologikritisk vinkel på de højsteme hyldester til modersmålet i antologiens første del, specielt hvad angår samfundssynet og fordelingen af roller mellem de to køn.

4. Poeten og papiret

a. Digtene i antologiens tredje afsnit kredser alle om deres egen tilblivelse, eller de omhandler i al almindelighed det at skrive digte. Hvilke sider af den kunstneriske skabelse lægger digtene hver især vægt på?

b. Digte om at digte rummer en vis risiko for, at digteren blot fejrer sig selv og sit eget digt, at digtet som man siger, lukker sig om sig selv. Findes der i bogen eksempler på det?

c. Hvilke opfattelser og poesiens væsen og opgaver støder vi på i materialet? Hvornår tænkes der filosofisk? psykologisk? politisk? eksistentielt? og hvornår tænkes der blot æstetisk, altså på kunsten selv?

FORMANDENS BERETNING TIL GENERALFORSAMLINGEN

Christiansborg, den 20. maj 1999

Ja – endnu engang hjertelig velkommen. Det er den tyvende generalforsamling i Selskabets historie vi afholder i dag. I strålende sol som altid.

Blandt store og små begivenheder siden sidst vil jeg begynde med, at det lykkedes at følge opfordringen fra sidste generalforsamling om endnu en fremvisning af Folketingssalen og dens nærmeste omgivelser her på Christiansborg. Det foregik 3. november. Der kom mange gæster – folketingsbetjent Schubert viste rundt og fortalte – og senere causerede Per Stig Møller.

27. november præsenterede vi 1998 årbogen *Det sproglige kunstværk*. Også dér deltog flere end tidligere, og der kom gode indlæg fra forfatterne og andre.

Når arrangementerne er for alle – uanset om man er medlem eller ej – sker det nogen kommer ind ganske tilfældigt, og måske keder sig bravt, måske bliver forundret over at der eksisterer et upolitisk Modersmål-Selskab, hvor det sprog, man troede var yt, i en vis udstrækning søges bevaret, uden at god udvikling og fornyelse på det sproglige område afvises. Selskabet har en styrke og et særkende i det.

Eksemplet har stor magt. Alle underviser vi ubevidst hinanden i samtalen på arbejdspladsen og hjemme, og mere bevidst vore børn og børnebørn gennem samværet og samtalen – højtlæsningen måske.

Vi formidler så vidt muligt kendskab til, hvad der sker inden for forskning og uddannelse på sprogets område. Dels gennem publikationerne, dels gennem debatindlæg og anden medvirken i medierne. Gerne fra medlemmerne side også. Hvis man har tid til foredragsvirksomhed, er man velkommen til at skrive sig på en foredragsholderliste vi er ved at oprette igen – vi har haft den tidligere. Den kommer ud til bibliotekerne. Man aftaler i påkommende tilfælde selv pris og andre vilkår.

Vi har ca. 700 registrerede medlemmer. Kontingenterne bli-

ver normalt betalt til tiden, og en gang om året får eventuelle restanter en påmindelse.

Eventuelle udmeldelser modsvares gerne af ny tilgang. Vi har hidtil kunnet fastholde det lave kontingent (125 kr. pr. år for pensionister og studerende, ellers 200 kr.)

Det er Modersmål-Selskabets hensigt at give en påskønnelse til dem, der skriver en ganske særlig god stil til studentereksamen i år. En dansk stil, der bedømmes som mere end almindelig god i behandlingen af sproget og stoffet. Sådan er ca. 30 stile hvert år – ud af de godt 18.000 studenterstile der skrives. 18.039 helt nøjagtigt sidste år.

Vi har budgetteret med 10.000 kr. til deling mellem de 30 studenter og har bedt fagkonsulenten være behjælpelig med fordelingen til de forskellige skoler udover landet. Der bliver en pakke med en bog og et diplom og en lille check til hver.

Sprog&Samfund er blevet et større blad, med mulighed for at optage flere indlæg fra medlemmerne og andet aktuelt læsestof.

Det udkommer 3 gange til i dette år. Tidsskrifter er hårdt trængt af de elektroniske meddelelsesmidler, der jo bare ikke er tilgængelige for alle, og vores blad bliver godt modtaget af medlemmerne og der er lidt salg af det også.

Som altid gælder det, at meningerne der kommer til udtryk i bladet, ikke nødvendigvis er samstemmende med redaktørens, bladudvalgets eller bestyrelsens holdninger.

Årbogen 1999 bliver en antologi med digte om sproget – ældre og nyere lyrik, som en samlet hyldest, der også kan forholde sig kritisk, til Modersmålet.

I januar år 2000 planlægger vi at indbyde til et debatmøde i Landstingssalen om Juristernes sprog. Det bliver onsdag d. 19. januar kl. 15.30. Alle vil være velkomne. Vi beder 5 jurister, 2 sprogvidenskabsmænd og 2 repræsentanter for pressen udgøre panelet, og salen – hvor vi håber medlemmer og andre kommer til stede – vil deltage i debatten. Mødet er tænkt til at vare godt 2 timer incl. kaffepause. Folmer Reindel, medlem hos os gennem mange år, er kommet med ideen til debatmødet, og vi følger den op økonomisk og arbejdsmæssigt.

Det kongelige Bibliotek efter ombygningen kunne nok være et besøg værd. Det vil vi prøve at arrangere på et tidspunkt.

1998 var et dyrt år. Vi købte nyt EDB-udstyr, der blev noget dyrere end pristilbudet, som det jo går. Vores gavekonto nyder bl.a. godt af 25.000 kr. hvert år fra A.P. Møller – af regnskabsmæssige årsager bliver de nu givet som 50.000 kr. hvertandet år. Den ordning begyndte i december 1997. December 1999 bliver så næste gang.

Vores hjemmeside på Internet bliver flittigt læst og kommenteret, og vi får en del indmeldelser også ad den vej.

Jeg vil sige tak til repræsentantskabsmedlemmerne og til Selskabets andre medlemmer og til donatorerne for trofast støtte – og til stedet hér, hvor vi altid er velkomne, men i år måtte flytte lokale på grund af særlig mødetravlhed i huset. Tak til bestyrelsen for et godt samarbejde om de mange ulønnede opgaver, og til bogtrykker Thomsen, redaktør Blædel og revisor Friis for veludført arbejde til et moderat honorar.

Forfatteren Frederik Dessau – af de fleste især kendt fra radioens program 1 – vil få årets Modersmål-Pris overrakt, når generalforsamlingen slutter. Det er DEN RIGTIGE DESSAU (Ritzaus bureau gav ham navneforandring i første meddelelse, hvilket de dybt har beklaget både skriftligt og mundtligt).

Gerda Thastum Leffers

MODERSMÅL-PRISEN 1999

overrakt til forfatteren Frederik Dessau den 25. maj 1999 på Christiansborg

Kære Frederik Dessau

Hjertelig velkommen blandt venner, som ønsker at hædre dig med Modersmål-Prisen.

Jeg er glad for opgaven med at overrække den – og sige hyldestord på Selskabets og egne vegne – til dig – der mangen en søndag formiddag gennem mer' end tyve år har fortalt os om dagliglivet, så det blev rigere, smukkere og måske lidt nemmere at klare.

Du siger ganske vist dét, vi troede vi vidste i forvejen, men med utallige nuancer vi ikke fattede før – og enhver rest af søndagsgråhed fordamper som dug for solen, når vi hører dig.

Du er med god grund kaldt en fornem formidler, æterens åndelige enebarn, den kloge mand i P1, vismanden og filosoffen med det medfødte og meget velanvendte talent.

Og du bliver gjort medansvarlig for, at P1 stadig er en bastion mod åndløsheden. Og det er i grunden slet ikke så galt!

Ikke underligt at vi gennem årene bevidst overhørte klokkernes kalden til hjemkirkens højmesse klokken 10. Af skræk for ikke at nå hjem til Dessau klokken 11.05. Du blev valgt til, og præsten valgt fra. Jeg beder Møllehave undskylde, de gange det var ham, og er i øvrigt tryg ved store ordkunstneres gensidige generøsitet.

Der findes åbenbart mandlig intuition! – når det er tilfældet hos dig – skyldes det selvfølgelig arv fra en kvinde i slægten – æren er din mors. En vidunderlig person – med stor robusthed og ængstelse, har du sagt – "på samme tid gjort af spindelvæv og beton".

Et sted i dén blanding kunne man forestille sig intuitionen fødtes – frygtsomheden også – der blandt andet holdt dig fra at skrive "jeg"!

Først i "Det bedste sovemiddel" der udkom i 1993 blev du næsten dus med "jeg'et" (siger en ven af dig) – nærmede dig ordet i sidelæns krebsegang.

"Bliver man aldrig færdig med sin barndom?", spør' du med en anden bog, og det gør man nok ikke – hvis den ikke var så ringe endda, gør det vel heller ikke noget.

Du har ikke skrevet egentlige erindringer – men lurer man på selvbiografi mellem linierne, tegner der sig en god barndom og opdragelse. Resultatet bekræfter det også.

Du tog ikke skade af at skulle bruge de gammeldags tiltaleformer dengang (så får man også privilegiet en dag at lægge dem bort og føle den særlige fortrolighed). Det være sagt uden aktuel anbefaling af 3. persons tiltalen.

Kærlighed, gode manerer, og ikke at lade sig fascinere af teatrets verden, men blive i den risikofri tilskuerrolle, hørte til indlæringen.

Advarslen mod teaterlivet virkede modsat hensigten – i hvert fald blev du en god teateranmelder, og også dramaturg og iscenesætter, før du blev opslugt helt af radio- og forfattervirksomheden og blev vores ejendom.

Madkunstner er du! (også). "Hjertets brød" hedder kogebogen med "Frokost i det grønne" på forsiden. Utrolig appetitvækkende læsning!

Hvem ville ikke gerne lave lagkagen med revlingebær, plukkede i lyngen for næsen af hugorme på Skagen? – eller kartoffelmos som påmindelse om den tandløse uskyld fra den paradisiske barnetilstand? Men du glemte i opskrifterne, at de forudsætter en dejlig digterfantasi som din!

Vi glæder os til flere erindringer, end dem mellem linierne!

Fra Sortedam Dossering 63 A, kigger du i dag mod barndomsboligen på hjørnet af Classensgade. Der blev du dyrket, som vel især enebørn bli'r – og du oplevede dine forældres gensidige og grænseløse forelskelse. Også erindringsbøgerne vil nyde godt af den.

Dine ords pålydende og din stemmes klang virker sammen til et utrolig tillidsvækkende billede. Der er efterklang af blid selvironi. Dine sproglige perler er – som de ægte i perlemuslingen –

skabt over et smertepunkt, en lille beskadigelse, der er helet – det kan høres.

Kunsten at bruge citater, mestrer du også, så de som rette bevingede ord, flyver endnu bedre. Græske guldkorn nyder godt af at blive blandet med dine, og får dybere baggrund ved dine velvalgte musikindslag og fine pauser.

Gennem hele dit forfatterskab strømmer de fineste underforståelser, som et spændende krydderi vi kan nyde at gætte, med alle sanser vågne.

Du viser modersmålet kærlig omsorg – uden dén kunne de ting du siger, slet ikke siges!

Det hele og mere til gør, at du skal have Modersmål-Prisen – Hjertelig Tillykke!

OMSLAG: KITTE FENNESTAD©

